

ΒΟΜΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΧΡΟΝΟΣ Α' — ΑΡΙΘΜΟΣ 13

Ἀθήνα, Μάης 1 — 1919

Τὸ φύλλο λεπτὰ 40. Στὸ ἐξωτερικὸ μισὸ φράγκο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ : Ὁ Γκιώνης κ' ἡ γυναῖκα του.

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑ : Καθὼς ἀλλάζουν οἱ ἐποχές. — Ἀφοῦ πέρασαν εἴκοσι χρόνια.

ΝΙΚΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ : Οἱ ἄθλιοι (συνέχεια).

Ν. ΧΑΝΤΖΑΡΑ : Τρία μικρὰ εἰδύλλια.

ΙΣΑΝΤΡΟΥ ΔΡΙ : Ρένα.

ΣΠΥΡΟΥ ΜΟΣΧΟΥ : Στὸ τρίστρατο.

ΝΙΚΟΥ ΛΑΪΔΗ : Le plus joli rêve.

Δ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ : Χειμῶνας. — Χαμένη ἀγάπη.

CASIMIR TETMAJER : Καράβι-φάντασμα (μεταφρ. Κ. Σ. Κοκόλη).

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ.



ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΣΠΑΤΑΛΑΣ

(Σκίτσο Κ. Ρούμπου)

ΚΑΘΩΣ ΑΛΛΑΖΟΥΝ ΟΙ ΕΠΟΧΕΣ*

39.

Τὸ ντέφι, τὸ ἀσημόντεφο τὸ ἀγέρι κρούει στὴ λευκά
Κι' ὁ τόπος ξεφαντώνει,
Ἐνῶ στὴ ράχη τοῦ βουνοῦ ψηλώνουνε τὰ πεῦκα,
Σὰ νᾶθελαν τὴν πυρκαγιὰ νὰ φύγουν πού τὰ ζώνει.

Τις ρεματιές τὸ σούρουπο μὲ καταχνιά σκεπάζει,
Καὶ ντύνει ἕνα χλωμόφεγγο τοὺς κάμπους, πού σιγὰ
Ὅλο θολώνει, δταν ψηλὰ λές κ' ἕνα νέφι ἀρπάξει
Ἐτσι τὸ φῶς, πού δλάκερο σπιθοβολάει φωτιά.

* Ἀπὸ τὸ νέο ποιητικὸ τόμο πού κυκλοφορεῖ σὲ λίγες μέρες.

48.

Πῶς ψήλωνε ὀλοστρόγγυλη καὶ λαγαρή ἡ Σελήνη
Μὲ τὸ ἀπαλό της φῶς!
Στὸ πέλαο, π' ἀνατρίχιασε, λυτὴ τὴν κόμη ἀφήνει
Σὲ χάη νὰ τρέχει ὁ κάθε της φειδίσιος πλοκαμὸς.

Κ' ἕνας ψαρᾶς τὴ βάρκα του κρατάει σὰ στοιχειωμένη
Στοῦ πέλαου τὴ σιγή,
Κι' ὡς νᾶχε δεῖ τὴ Μέδουσα σὰ μάρμαρο ἀπομένει,
Ἐνῶ σὰ φειδία τοῦζωναν τὴ βάρκα οἱ πλοκαμοί...

Ἦ πρόα Σελήνη, τὴ στοργὴ τὴν ἀπαθὴ πού ὁμοιάζεις,
Κ' ἐνῶ φωτᾶς δὲν καῖς,
Κάθε μ' ὥραϊα φαντάσματα τὴν Πλάση πού σκεπάζεις,
Πῶς μοῦ γλυκαίνεις τὴν ψυχὴ, πῶς τὴ γαλήνη ἐμπνές!

57.

Ἦ Κυπαρίσσι, πού τραβᾶς ὀλόϊσα πρὸς τὰ χάη,
Σὰν τὸ μυστήριο νὰ ποθεῖς
Ν' ἀρπάξεις, πού τὴν Ὑπαρξὴ φριχτὰ τὴν τυρανάει,
Στὸ ἀγέρι ἐσὺ τὸ ζωοποῖδ καὶ τὸ καθάριο ζεῖς.

Καὶ στ' ἄλλα δέντρα ἀνάμεσα, σὰ μὲς σὲ νάνους, μοιάζεις,
Μονάχο ἂν στέκεις, σκαλωσιὰ τοῦ ἀπείρου πού μὲ πᾶς.
Μὲ τὸ βαθύσκιο φύλλωμα, τὸ εὐωδιακό, μοῦ ἐκφράζεις,
Ἐνῶ σιγᾶς, τ' εἶναι ἡ Ζωὴ πού ἔτσι μεστὴ ἀγρικᾶς.

Ὅμως στοὺς τάφους πῶς μεθῶ σὰ ἰδῶ τὸ ἀνέβασμά σου,
Πού, ἐνῶ στὴ οἶζα ὁ Θάνατος λές νικητὴς καθίζει,
Ὅμοια χειμῶνα ἢ ἀνοιξὴ σοῦ ἀνθεῖ τὸ φύλλωμά σου,
Κ' αἰωνόβια ζήση, ἀπὸ ἐποχὲς μακριά, σὲ πλημυρίζει.

ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ

(Συνέχεια)

9

Τὸ λοιπὸν ὁ Βαγγέλης κείνη τὴ νύχτα δὲν μποροῦσε νὰ ἡσυχάσῃ. Ἐκουε τὰ ξερὰ φύλλα τοῦ κλημάτου ποῦ τὰσερνε ὁ ἀέρας καὶ σιλλογιώταν ποιὸς μποροῦσε νὰ ἦταν ὁ ἀπόκοτος ὄχτρος ποῦ τοῦκανε τὴν καταστροφή. Θυμώτανε πῶς δυὸ τρεῖς μέρες πρὶ φύγῃ στὸ βουνό, εἶχε καταλάβῃ τὴ Μαρουδιὰ ποῦ μπῆκε στὴν αὐλὴ του καὶ τῆς φώναξε :

— Τί θέλεις, θειά, καὶ μπῆκες ;

Καὶ κείνη τ' ἀποκρίθη :

— Πρὸς νεροῦ μου γιὲ μ' πρὸς νεροῦ μου.

Μὰ γιατί θὰ τόκανε ἡ Μαρουδιὰ !

10

Ἡ Μαρουδιὰ καὶ ἡ γρηὰ Ζαφείρενα ἦτανε δυὸ περίεργα πλάσματα στὸ χωριό. Κ' οἱ δυὸ δὲν εἶχανε σπιθαμὴ γῆς· οὔτε γλάστρα, ποῦ λείει ὁ λόγος, μεὶ χλωρὸ δεντρί.

Ἡ Μαρουδιὰ ζοῦσε ξενοδουλεύοντας. Καθένας ποῦχε νὰ φυτέψῃ, νὰ ποτίσῃ, νὰ κλαδέψῃ, θὰ τὴνὲ βρῖσκε μπροστὰ του πρόθυμη νὰ τὸνε βοηθήσῃ.

Καθὼς ἡ Βασίλενα ἡ μαμὴ ἔλεγε πῶς δὲν ἦταν ἄνθρωπος στὸ χωριό ἀπὸ τριάνα χρόνων καὶ κάτω ποῦ νὰ μὴ τοῦ ἔκοψε τὸν ἀφαλό, ἡ Μαρουδιὰ ἔλεγε πῶς δὲν ἦταν δέντρο ποῦ νὰ μὴ τῆχε φροντίσῃ ἀπὸ τὸ φύτεμα του ὡς τ' ἀποτρύγημά του.

Ἡ Ζαφείρενα ἀπεναντίας ποτέ της δὲν καταδέχτηκε νὰ ξενοδουλέψῃ. Εἶχε μικροπαντρευτῆ, τούτη, μ' ἓνα μεγαλοκτηματιά, ἡλικιωμένο, ποῦ τῆς πέθανε ξαφνικὰ πρὶν γυρίσῃ τὰ χτήματα στ' ὄνομά της καὶ τῆς τὰ πήρανε τὰ συγγενάδια του. Ἀπὸ τότε πενήντα χρόνια κ' ἡ Ζαφείρενα δὲ ἔεχασε οὔτε στιγμὴ πῶς ἦτανε «Κερὰ μεγαλοκτηματία !» Ἐγύριζε ὄλημερὶς τὶς στρατές, τὶς μάντρες. Ἀνέβαινε στὰ βουνά, κλουθώντας τὰ κοπάδια κ' ἐμάζευε τὸ μαλλί π' ἀφίνανε οἱ προβατίνες στὸς φράχτες καὶ στὰ παλλιοῦργια! Τρεῖς τρίχες ἀπὸ δῶ... μιὰ ντοῦφα ἀπὸ κεῖ... φούντωνε κἀθε μέρα τὴ ῥόκα της κ' ἔγνεθε ὅλη νύχτα ψιλὴ κλωστή. Τρεῖς τέσσερις φορὲς τὸ χρόνο, ξεκινούσε πεζῇ ἀπὸ τὸ χωριό της—μαζεύοντας καὶ γνέθωντας στὴ στράτα της—καὶ πήγαινε στὰ ἐμπορικὰ πανηγύρια καὶ τὸ πλουτοῦσε.

Μιὰ μέρα ἡ Μαρουδιὰ κατέβαινε τὸ βουνὸ κατακουρασμένη ἀπὸ τὸ ξενοδούλεμα. Ἀπὸ ψηλὰ εἶδε τὸ χωρὸν τῆς τριγυρισμένο ἀπὸ τὰ περβόλια καὶ τ' ἀμπέλια, καὶ λῆς νὰ τὸ βλέπε γιὰ πρώτη φορὰ πῶς ἡ γῆς τοῦ χωριοῦ της ἦτανε γόνιμη ἀναστίναξε, καὶ τὴν ἔσφιξε μιὰ ζούλια ποῦ δὲν εἶχε κί' αὐτὴ μερτικό. Ἐκεῖ ποῦ στάθηκε ἦταν κάμποσες ἀγριληαῖς μπολιασμέναις. Τῆς εἶδε καὶ διαλογίστη. « Ἀμέ !... καὶ τὰ χερσοβούνια... ὁποιος τᾶχει, τὰ καλλιεργᾷ ! Καὶ τ' ἀγριόδεντρα τὰ μερεῦει ὁποιος τᾶχει... » Καὶ σὰ σπρωγμένη ἀπὸ 'να δαίμονα ποῦχε γεννηθῆ ἐκείνη τὴ στιγμὴ μέσα της, ἄλλωστε τὸ χέρι της καὶ ξεμασκάλισε τὸν ἡμερο κλώνο ἀπὸ τ' ἀγριόδεντρο. Ἐστάθηκα μιὰ παραξενῆ συγκίνηση... Κτύταξε γύρω της.

— Κανείς !

Δὲν ἄφισε μπόλι σὲ καμιὰ ἀπὸ τῆς τριγυρηγνῆς ἀγριληαῖς !

Τὴν ἴδια νύχτα, περνώντας ἀπὸ τὴ γεμάτη στέρνα ἐνοῦ περβολιοῦ ποῦ θὰ πότιζε τὴν αὐγὴ ὁ νοικοκύρης, τὴν ἄνοιξε καὶ τὸ νερὸ χάθηκε κ' ἔμεινε ὀλιμέρα τὸ περβόλι διψασμένο. Ζημερώματα περνώντας ἀπὸ τοῦ Βαγγέλη ζήλεψε τὸ κλημά του καὶ μπῆκε κί' ἄρχισε νὰ τὸ πελεκᾷ μ' ἓνα σουγιά.

Τὴν ἔποιασε ἡ μανία τῆς καταστροφῆς.

Χωρὶς νὰ τὸ σκέφτεται—καθὼς τὸ παιδί ποῦ τρώγει τὰ νύχια του, καθὼς ὁ ἄντρας ποῦ δαγκώνει τὰ μουστάκια του—ἀσυναίσθητα, ἐπλησίαζε τὸ ξένο πρᾶμμα... σὰν τὴν ὑποβάτησσα... ἐκτύταξε τριγύρω, σὰ μοχθηρὸ ζῶο μὴ καὶ τήνε δὴ κανεὶς κί' ἄρχιζε τὴν καταστροφή... Τὸ γιατί τὸ συναισθάνονταν, μόνο, καὶ τὸ ξηγοῦσε στὸν περίλυπο νοικοκύρι :

— Ὅχτρος γιέ μ'... Ὅχτρος...!

Δὲν περνούσε μέρα καὶ νὰ μὴ βρεθοῦνε καὶ μιὰ δυὸ νέαις ζημιαῖς.

Οἱ χωριανοὶ τραγόντουσαν μεταξύ τους. Ὅποιος εἶχε κᾶτι προηγούμενο μ' ἓναν ἄλλον—μιὰ μικρὴ δυσαρέσκεια μιὰ μικρὴ διαφορὰ—τὸν ὑποψιαζότανε καὶ τὸν κατηγοροῦσε.

Ὁ κύρ Σταθάτος ὁ προεστώς, ἀναθυμήθη ἓνα νόμο τούρκικο, ποῦ καθὼς εἶχε ἀκούσῃ ἀπὸ τὸν παπποῦ του, ὑποχρέωνε τὸ χωριὸ νὰ πλευρώνῃ τὸν ὅποιον πάθαινε χωρὶς νὰ «συλληφθῆ ὁ **κακοποιός**». Μιὰ Κυριακὴ ποῦ ἦτανε μαζεμμένοι στὴ ρούγα, τοὺς μίλησε γι' αὐτὸ καὶ βρεθῆκανε ὅλοι σύφωνοι νὰ διωρῖσουν μιὰν ἐπιτροπὴ καὶ νὰ δώσουν τὴν ὑπογραφή τους ὅλοι, νὰ πληρώνουν τὴ φθορὰ κατὰ τὴν ἐχτίμησῃ ποῦ θελε κάνη.

— Ὅποιος δὲν παραδέχεται... σημαίνει πῶς εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς «κ α κ ο π ο ι ο ὄς».

Ἐννοεῖται πῶς ἡ Μαρουδιὰ κ' ἡ Ζαφείραινα ὡς μὴ ἔχοντας χτήμα, ἔμειναν ἔξω ἀπὸ αὐτὴ τὴ συμφωνία.

Ἡ Μαρουδιὰ εἶχε ἀποκτήσῃ τὴν ἐπιτηδειότητα ποῦ ἀποχοῦν οἱ μανιακοὶ στὴ χαρακτηριστικὴ πράξη τῆς μανίας τους, καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ πονηρώτερου ζώου. Μπροστὰ στὰ μάτια τους ἔκαμνε τὴ φθορὰ. Πιάνωντας κουβέντα, ἀπλωνε τὸ πόδι της κ' ἔκοβε σύρριζα τὶς μελιντζανιές καὶ τὶς πιπεριές· ἡ βοηθόντας νὰ μαζευτῆ μιὰ μαγεριὰ φασόλια, τραβοῦσε μετ' ὁποιοῦ, καὶ ξεριζώνε τὶς φασολιές. Ὁ ἀγροφύλακας, φιλότιμος νέος, πήγαινε νὰ πλαντάξῃ ἀπὸ τὸ κακὸ του ποῦ δὲν μποροῦσε νὰ συλλάβῃ «**ἐ ν α κ ἄ ν ἄ π ὸ τ ο ὄ ς κ α κ ο π ο ι ο ὄ ς**,» καὶ οἱ χωριανοὶ τὸν ἔλεγαν ἀνάξιο καὶ χαρραμοφάη.

Γιὰ τοῦτο ὅταν ὁ Πηγαδᾶς ζήτησε κείνη τὴ μέρα νὰ γίνῃ ἀγροφύλακας, τὸν παραδεχτήκανε ὅλοι.

Ὁ Θανάσης νὰ συλλάβῃ τὴ Μαρουδιὰ δὲν μπόρεσε—κί' οὔτε ποῦ σκοτιζόνταν γι' αὐτό.—Γιὰ νὰ τὸν ἀναγνωρῖσουν ἀξιώτερο ἀπὸ τὸν προκάτοχό του ἔφτανε ποῦ 'ποιανε καὶ πιλάτευε τὰ παιδιὰ π' ἀπλώνανε νὰ κόψουν ἓνα καρπὸ ἀπὸ τὸ ξένο δέντρο ἢ μιὰ βίτσα ἀπὸ τοὺς σχίνους καὶ τὶς ἀλιγαριαῖς τοῦ ξένου φράχτη.

Ἔτσι ὑπερετοῦσε καὶ τὸ μῖσος ποῦ τὰ εἶχε,

Πολὺ συχνὰ ἔπιανε παιδιὰ, τὰ 'δενε πιάγκωνα μ' ἓνα λουρί καὶ τὰ κατηγοροῦσε ὅλων διόλου ψέμματα. Οἱ χωριανοὶ ἀγαναχτισμένοι ἀπὸ τὶς καταστροφές ποῦ πάθαιναν πιστεύανε σ' ὅτι τοὺς ἔλεγε. Σκεδὸν πάντα, κἀθε φορὰ ποῦ βρισκότανε μιὰ ζημιὰ τῆς Μαρουδιᾶς, εἶχε νὰ πῆ ὑποψίες γιὰ κάποιον παιδί· καὶ κάποτε ποῦ συνέβαινε νὰ πρωτοδῆ τοῦτος τὴ ζημιὰ, ἔποιανε τὸ πρῶτο παιδί ποῦ βρῖσκε 'κεῖ κοντὰ καὶ μαρτυροῦσε πῶς τὸ εἶδε :

— Τὸ σύλληψα ἐπ' αὐτοφόρω...

11

Τὸ κοράσι ποῦ μπῆκε μετ' ὃν Πηγαδᾶ στὴν αὐλὴ κλαίοντας, ἦτανε τὸ Κατερινιὸ τῆς Δεσποινῆς τῆς χήρας. Ἦταν ἓνα σωστὸ «**μ ι σ ο γ ὑ ν α ι κ ο . .**» Στὸς τρόπους καὶ στὸ ντύσιμο φαινότανε σὰ μιὰ μικροσκοπικὴ γυναικούλα. Ἄρφανό, κοιλάρφανο, δὲν τοῦδωσε καιρὸ ἢ μάνα του, νὰ σταματήσῃ λίγὸ στὰ παιδικαῖς του χρόνια. Τοῦ φοροῦσε πάντα μιὰ φορεσιὰ κομμένη στὸ σχέδιο τῶ γυναικείων φορεμάτων καὶ τὸ σκούφωνα μετ' ἓνα σκουῖρα μπλὲ μαντήλα κατὰ τὸν τρόπο τῶν ἡλικιωμένων γυναικῶν καὶ τοῦ φέρονταν ἔτσι, λῆς καὶ τῶσπρωχνε νὰ μεγαλώσῃ.

— Ὁχου τῆς πεντάρφανης τῆς μάνας σου ! Τί 'ναι ποῦ 'παθες κ' ἔπεςες στὰ χέρια αὐτουνοῦ πάλι ; !, εἶπε ἡ Σταύραινα στὸ κορίτσι ποῦ ἔκλαιε.

— Νὰ πῆς τῆς χήρας, εἶπε ὁ Πηγαδᾶς νᾶρητ νὰ μετρήσῃ τρεῖς δραχμές.

— Ψέμματα ! ψέμματα... ἔσκουξε τὸ Κατερινιὸ. Μάρτυς μου ὁ Θεὸς κ' ἡ Κερὰ ἢ Παναγία... τὰ μανάρια μου δὲ δάγκασαν τίποτις...

— Δὲ φοβάσαι Θεό, βρέ ; !...

— Τὸ καθῆκο, κερὰ Σταύραινα, εἶπε ὁ... Ἡρώδης, τὸ καθῆκο. Ἀφισε τὰ μανάρια της καὶ φάγανε τῆς φασολιές στὸ περβόλι τοῦ Παντελῆ :

Ἀνέφανε στὴ στράτα ἡ Χήρα.

— Ἔλα καφερηή...

Ἡ Χήρα δίχως ν' ἀντιμιλήσῃ, ἔλυσε ἓνα κόμπο κ' ἔδωσε τοῦ Πηγαδᾶ τρεῖς δραχμές.

— Νὰ τήνε βαλαντώσῃς στὸ ξύλο...

— Πήγαινε νὰ δώσῃς τὰ μανάρια... Πήγαινε, Αἰκατερίνα λου, νὰ φέρῃς τὰ μανάρια. Γεμίσανε τὰ μάτια της δάκρυα, καὶ μετ' ἓνα χειρονομία πόνου κ' ἔγκατερτήσε :

— Ἄλλαις εἶναι ἡ πίκραις μου ἢ μεγάλαις !... Ἀχ ! Σταύραινα μου... ὁ ἀθεόφοβος γύρισε ἀπὸ τὸ Παλαμῆδι... Τόνε ρώτησα γιὰ τοὺς φυλακισμένους καὶ τοὺς βλαστήμησε !. «**Σώπα, παπά**», τοῦ λέω, «**σώπα! Σώπα** καὶ τὸ αἷμα νερὸ δὲ γίνεται... γυιὸς σου εἶναι ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος γαμπρός σου...» Αὐτὸ τοῦ εἶπα Σταύραινα μου μόνο αὐτό ! Δὲν τοῦπα : «**Σώπα Θεομπαίχτη** κακοῦργο παπᾶ, μὴ βλαστήμᾳς τὸ γυιὸ μου καὶ τὸ γυιὸ σου, τοὺς ἀθώους ποῦ ἐξ αἰτίας σου τρώει τώρα ἔξη χρόνια ἢ μαύρη φυλακὴ !...»

Ἡ Σταύραινα σήκωσε τὸ χέρι της καὶ τῆς ἔδειξε τὸν οὐρανόν.

Αὐτὴ τὴ στιγμὴ περνούσε ὁ παπᾶ Μιχάλης. Ἀκουσε κ' εἶδε.

— Νὰ σωπάτε..., εἶπε ἀπειλητικῶς. Νὰ κλειδοστομίσετε καὶ νὰ μὴν ἔχετε τὴ συναφορὰ μου... τί ἔχω 'γὼ ῥάμματα

γὼ τὴ γούνα σας !

— Ἀμ !.. ξέρω το !... ἀμ ξέρω το... Τὸ χέρι σου εἶναι μακρὺ... κ' ἔχεις λογὶς τρόπους νὰ παιδέψῃς, τοῦπε ἡ Χήρα. Μ' ἄν εἶναι Θεός...!

Ἡ Σταύραινα σταυροκοπήθη.

— Ἄν ὑπάρχῃ Θεός... θὰ γυρίσῃ νὰ σὲ δῇ μιὰ μέρα ἔξακολουθῆσῃ ἡ χήρα.

Ὁ παπᾶς ἄρχισε νὰ βρίζῃ καὶ νὰ καταριέται.

Ἦρθε τὸ Κατερινιὸ τραβώντας δυὸ πρόβατα μανάρια ποῦ μεπεπερίζανε χαρούμενα σὰ νὰ συνεσθάνονταν ποῦ τὰ ἔλευτέρωσε. Ἀκούωντας νὰ βρίζῃ τὴ μάνα της σήκωσε τὸ γρόθο.

— Θὰ σὲ σκοτώσῃ ὁ γυιὸς σου !.. θὰ σὲ σκοτώσῃ ὁ Γιάνης σὰ θᾶβγῃ ἀφ' τὴ φυλακῆ... Τὸν ἤκουσα ποῦ τόλεγε σὰν πῆγα μετ' ἡ μάνα μου νὰ δῶ τὸν Ἀντώνη μας !

Ὁ παπᾶς, πρὶν ἀκόμη τὸ κοράσι ξεστομήσῃ τὴ φοβερὴ ἀπειλή, χλώμιασε τί βρέθηκε μπρὸς σὲ μιὰν ἀληθινὴ ἐπανάστασι. Τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ σπυθοβόλησαν καὶ μιὰ θεϊκὴ ἀγανάχτησι τοῦ τέντωσε τὸ σῶμα, τοῦσφιξε τὸν μικροῦλο γρόθο κ' ἔκανε τὴ φωνὴ του ἔντονη καὶ βροντερῆ. Ὁ παπᾶς ἔφυγε. Ἡ μάνα τοῦ Γιώργῃ κί ἡ χήρα κυτάζονταν ἀμίλητες, καὶ τὸ φοβερὸ κοράσι ἔσκυψε τὸ κεφάλι σὰ φταιξιάριο. Μαζεῦτηκε σιγά σιγά, καὶ ξανάγινε τὸ Κατερινιὸ κ' ἄρχισε νὰ κλαίῃ γιατί ξεστομίσε αὐτὸ ποῦ τῆς εἶχε παραγγείλῃ ἡ μάνα της πρὶ δυὸ χρόνια σὰν ἄκουσαν τὸν Ἀντώνη νὰ φοβερίζῃ, νὰ μὴ τὸ βγάλῃ ἀπὸ τὸ στόμα της.

Ἐπλησίασε ἡ χήρα κί' ἀπλωσε τὸ χέρι της στὸ κοράσι· τοῦτο, θαρρώντας πῶς θὰ τὸ χτυπήσῃ ἔφερε τὸ μπράτσο γύρω στὸ κεφάλι.

— Ἐλα μωρό μου... πάμε.

Β'

1

Ἡ Δεσποινὴ ἡ Χήρα καὶ τὸ Κατερινιὸ δουλεύανε στὸ περβόλι τους. Ἡ κουρασμένη καὶ πολυφρόντισσα γυναῖκα καὶ ἡ κοιλάρφανη παιδοῦλλα πονοῦσανε σὲ μιὰ μικροῦλλα συμφωρὰ ἀνυποψίαστες στὸ μεγάλο κακὸ ποῦ τὶς βρήκε !

Παίθανε ὁ Ἀντώνης στὴ φυλακὴ !... Ὁ γυιὸς της... ὁ «**ἄ θ ῶ ο ς**» της !

Ἐνας ἐνωματάρχης τὸ εἶπε στὸ Γιώργῃ, στὸ καλὸ παιδί, ποῦ εἶχε ἐπιστρέψῃ τὴν προηγούμενη μέρα στὸ χωριό* καὶ τοῦδωσε κ' ἓν' ἀσημένιο χαλκᾶ, τριμμένο φαγωμένο ποῦ ἦτανε στὸ δάχτυλο τοῦ πεθαμμένου.

«**Ἀ φ ἦ κ ε πα ρ α γ γ ε λ λ ι α ὁ κα τ ἀ δ ι κ ο ς Ἀ ν τ ῶ ν η ς ν ᾶ ἐ π ι σ τ ρ α φ ῆ σ τ ῆ ν ἄ ρ ρ α β ῶ ν ι α σ τ ι κ ι ᾶ τ ο υ .**»

* Κτύταξε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Γιώργῃ στὸ χωριὸ ποῦ τυπώθη στὰ τρια πρῶτα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «**Δύρα**»· κ' εἶναι καθὼς καὶ οἱ «**ΑΘΛΙΟΙ**» ἐπεισόδιο τοῦ μεγάλου μυθιστορηματος «**Στραβόβυλο**».

Ἡ ἱστορία τοῦ ἀσημένιου χαλᾶ πούδωσε ἡ Μαρίνα στὸν Ἀντώνη τὴ μέρα ποῦ τότε πέθανε στὸ Παλαμηδι εἶτανε πολὺ γνωστὴ. Ὁ Γιώργης ἦτανε πολὺ μικρὸς τότε, μὰ εἶχε γίνῃ τόσος λόγος γιὰ τὸ περίεργο ἀραβῶνισμα τῆς κόρης τοῦ παπᾶ μὲ τὸ γυιὸ τῆς Χήρας.

— Μανούλλα !... πέθανε ὁ γυιὸς τῆς Δεσποίνου... νὰ ἦ ἀραβῶνα του...

— Ποιὸς γυιὸς τῆς... ποιάς Δεσποίνου;... Ἄχ !...

Ἡ ἀπάντησι ἀστράφη στὸ μυαλὸ τῆς κι' ὤρμισε ὄξω.

2

Ἡ Σταύρανα ἔτρεχε σιτῆς Χήρας φωνάζοντας τὴ συφορά καὶ ἡ φωνὴ τῆς εἶχε τὸν διπλὸ παραγαδὸ τοῦ πόνου κα τοῦ κόπου ποῦ ἔκανε νὰ μιλάη καὶ νὰ τρέχη.

Τὴν ἀκολουθοῦσανε κλαίοντας ὅλες οἱ γυναῖκες ποῦ τὴν ἀκούανε ρωτῶντας τὴν πῶς ἐγίνε καὶ ποιὸς ἔφερε τὸ χαμπέρι.

Ὁ Γιώργης συλλογίστη πῶς σὲ μιὰ στιγμή θὰ τονε φωνάζουνε.....

— Δὲ ξέρω !.. δὲ ξέρω !... νὰ !... ὁ νωματάρχης μοῦ ὄωσε τὸ δαχτυλίδι....

Κι' ἀμέσως στὸ μυαλὸ του ξετυλίχτη ὀλάκερη ἱστορία.

Ὁ Νωματάρχης τοῦ εἶχε πῆ πῶς ὁ κατάδικος Ἀντώνης ἄφισε παραγγελία νὰ ἐπιστραφῇ τὸ δαχτυλίδι σὴν ἀραβωνιαστικιά του.

...Πόσα πράγματα δὲ διηγόταν ὁ τριμμένος αὐτὸς χαλᾶς ποῦ κράτησε τὴν τελευταία σκέψη τοῦ ἐτοιμοθάτου !

Τὸ σπῆτι τῆς Χήρας ἦτανε κλειστὸ.

Οὕτε ἡ Μαρίνα ἦτανε σπῆτι-της. Εἶτανε μονάχη ἡ παπαδιά. Ἄνοιξε τίς πόρτες σὲς γυναῖκες καὶ στήσανε μοιρολόι πλάι σὶδὸ προικοσέντουκο καὶ τοὺς γιούκους τῆς κόρης της.

Ὁ Γιώργης περνῶντας συλλογισμένους ἔξω ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς Χήρας γιὰ νὰ πάη σὲς Μαρίνας τοῦ φάνη πῶς σκόνταψε σ' ἕνα ψοφίρι ! Γύρισε πίσω καὶ τράβηξε κατὰ τὰ περβόλια ζητώντας τ' ἀχνάρια τῶν παιδικῶν του χαρῶν. Μπροστά του ἡ ἐξοχὴ ἴσυχη

Ἄξαφνα εἶδε τὴ Χήρα καὶ τὴν Κατερίνα νὰ δουλεύουν στὸ περβόλι τοὺς κατσουφιασμένες.

— Ἄχ !... Νὰ !... Αὐτὸ θὰ πῆ νὰ « ἱ σ ο ρ ο π η θ ἦ ς » μέσα σὲ συφορά νὰ τῆνε πῆς καὶ νὰ παρηγορήσῃς !

Συλλογίζεται πῶς μποροῦσε νὰ γίνῃ... Αἰσθάνεται τὴν ἀδυναμία του καὶ φεύγει καὶ φεύγει σὸν τὸ βουκό ποῦ γύριζε στὸ βουνο σφιγγοντας μέσα σὲ ψυχὴ του τὴν τραγωδία τοῦ Οἰδιπόδο !

(Στὸ ἐρχόμενο τελειώνει)

ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΠΟΛΩΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(CASIMIR TETMAJER)

ΚΑΡΑΒΙ - ΦΑΝΤΑΣΜΑ

(ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ)

Παυλία στὸν Ὠκεανὸ, Μελαγχολικὴ, μαρμαρμένη, φθινοπωρινὴ πρασινάδα. Γυμνοὶ ἀπόκρηνοι βράχοι καὶ σωροὶ ἄμμου, καὶ σ' αὐτοὺς τραβηγμένες ψαράδικες βάρκες. Ἡμέρα καταχνισμένη ὁ ἥλιος κλίνει πρὸς τὸν Ὠκεανὸ. Μερικοὶ γλάροι πετοῦν ἐπάνω ἀπ' τὰ νερά. Ὁ Ἄνδρας, δεκαεπτὰ χρονῶν παιδί, εἶνε ξεπλωμένος ἀνάσκελα στὸν ἄμμο, μὲ κλειστὰ μάτια. Ἡ Μαρία μὲ τὸν παπᾶ κάθονται ὄχι μακριὰ σ' ἕνα οὐνεριμμά βράχου, μουχλιασμένου. Ἡ Μαρία φορεῖ ἀπλὸ σκούρο φόρεμα μὲ πλατεῖα ἄσπρη πάνινη τραχηλιά τοὺς ὤρους ἔχει γαλανὰ μάτια, μακρὸ μελαγχροινὸ πρόσωπο, κερασένια χεῖλη. Ὁ παπᾶς εἶνε γέρος ἀσπρομάλλης.

ΠΑΠΑΣ. Θὰ ἤθελα νὰ γυρίσῃ ὁ Γεράρδος ὅσο τὸ δυνατό πὶο γρήγορα. ἔχω τόσον καιρὸ ποῦ δὲν τὸν εἶδα.

ΜΑΡΙΑ. Εἶνε πιά δύο ἑβδομάδες, θεῖτε, ποῦ γύρισαν τὰ τελευταία καράβια. Φοβοῦμαι μὴν τοῦ συνέβηκε κανένα δυστύχημα. Ἐκεῖ εἶχε δυνατὸς καὶ ξαφνικὸς παγωνιές. Ἔτσι λένε ἐκεῖνοι ποῦ γύρισαν.

ΠΑΠΑΣ. Παράξενα μοῦ εἶνε ἐδῶ. Λίγες ὥρες εἶνε ποῦ βρίσκομαι ἐδῶ, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια ποῦ ἔλειπα ζώντας στὰ ξένα, καὶ μοῦ φαίνεται, σὸν νὰ μὴν ἄφησα ποτὲ αὐτοὺς τοὺς βράχους, σὸν νὰ ἦταν ὄνειρο ὄλα ὅσα πέρασα.

ΜΑΡΙΑ. Θὰ μείνῃς μαζὶ μας, θεῖτε, ἀλήθεια !

ΠΑΠΑΣ. Θὰ μείνω, παιδί μου. Εἶμαι πιά πολὺ γέρος γιὰ νὰ ὑπηρετῶ στήν ἀποστολή. Ἄς πᾶνε στὴ θέση μου νεώτεροι, ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ, γιὰ ν' ἀφήσω τὰ κοκκαλα στὸ νεκροταφεῖο μας, ποῦ κοίτονται ὄλοι οἱ δικοὶ μας.

ΜΑΡΙΑ. Ἐκτὸς ἐκείνων ποῦ κοίτονται στὸν Ὠκεανὸ.

ΠΑΠΑΣ. Ναί, ἐκτὸς ἐκείνων ποῦ κοίτονται στὸν Ὠκεανόν. Αἰωνία τους ἡ μνήμη... Εἶνε πέντε χρόνια πιά ποῦ πέθανε ἡ μητέρα σας ;

ΜΑΡΙΑ. Ναί, θεῖτε, καὶ ἐπτὰ ποῦ πέθαν' ὁ πατέρας.

ΠΑΠΑΣ. Καῦμένα ὀρφανὰ... Μὰ, γιὰ τί νὰ λυπούμαστε ! Ὅ,τι ἐγίνε δὲ γυρίζει πιά... Τώρα καλὰ θάμαστε ἐμεῖς ἐδῶ. Μόν' ὁ Γεράρδος νὰ γυρίσῃ. Θὰ τὸν πείσω τὸ Γεράρδο νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ αὐτὴ τὴ φοβερὴ ἐργασία, τὸ ψάρεμα τῆς φάλαινας. Ποιὰ ἡ ἀνάγκη νὰ κινδυνεύῃ αἰώνια τὴ ζωὴ του, μιὰ φορά ποῦ μπορεῖ νὰ ζήσῃ διαφορετικά. Ἐγὼ ἐκινδύνεψα τὴ ζωὴ μου μέσα σ' τοὺς ἀγρίους, στήν Ἄφρική, μὰ ἐκεῖνο ἦταν ἄγιον ἔργο, ἔσωξα τίς ψυχές τους. Ἐδῶ ὅμως δὲν μπορεῖ τάχα ὁ Γεράρδος νὰ κάμῃ ἄλλη δουλιὰ ; Κύττα τί ὀραιὲς ποῦ εἶνε αὐτὲς οἱ φλαμουριές κι' οἱ σφενδαμνιές. Ἐκατὸ φορὲς περισσότερο ἀγαπῶ τὰ ἀπλὰ δένδρα μας ἀπ' ὄλα τὰ φοινικοειδῆ τῆς Ἄφρικής. Τώρα γρήγορα θὰ κάμω ἐδῶ κήπο καὶ θὰ φυτέψω ἀγκινάρες, μηλιές, στὸ λαχανόκηπὸ σας ὑπάρχει μέρος γιὰ ἕνα μικρὸ κηπάριο ; Οἱ γονεῖς μου, οἱ πάπποι σας, εἶχαν πάντα ὀραῖο κήπο μὲ μηλιές. Ναί, θὰ παντρέψω τὸν Γεράρδο καὶ σὺ, Μαρία, εἶνε καλὸ νὰ παντρευθῆς.

ΑΝΔΡΕΑΣ. Ἄ, ἄ ! (ἀνατινάσσεται ἔξαφνα).

ΜΑΡΙΑ (σηκώνεται ἀπὸ τὴν πέτρα). Τί εἶνε; Τί τρέχει;

ΠΑΠΑΣ. Γιατί φωνάζεις ; Τί συνέβηκε ;

ΑΝΔΡΕΑΣ. Ἐκεῖ στὸν Ὠκεανὸ... ἕνα καράβι...

ΠΑΠΑΣ. Καράβι ; Ποῦ ; Κι' ἂν εἶν' ἔτσι, μὲ τοῦτο τί; Δεῖξε, ποῦ ; ἴσως νὰ γυρίσῃ ὁ Γεράρδος ; Γιατί ἔτσι τρόμαξες ; Μὴ σοῦ φάνηκε στὸν ὕπνο σου ; Ποῦ ; Δεῖξε ! ἴσως εἶνε ὁ Γεράρδος... Τίποτε δὲ βλέπω...

ΜΑΡΙΑ. Ναί, ἴσως γυρίζουν, ποῦ εἶδες τὸ καράβι ; Κατὰ ποῖο μέρος ;

ΑΝΔΡΕΑΣ. Τώρα δὲ βλέπω τίποτε, μὰ ἕνα λεπτὸ πρὶν τὸ εἶδα ἐκεῖ, κατὰ τὸ βορεινὸ μέρος. Περίεργο, τί νὰ ἐγίνε...

ΠΑΠΑΣ. Τί μποροῦσε νὰ γίνῃ, ἂν τὸ εἶδες.

ΜΑΡΙΑ. Ὁ Ὠκεανὸς εἶνε ὀλωσδιόλου ἄδειος.

ΠΑΠΑΣ. Γιατί τρόμαξες ἔτσι ; Γιατί μὲ φωνὲς πετάχθηκες ἀπ' τὴ θέση σου, σὸν νὰ εἶδες δράκοντα ;..

ΑΝΔΡΕΑΣ. Ἄ, θεῖτε, ἀκόμα δὲν μπορῶ νὰ ἔλθω στὸν ἑαυτὸ μου. Δὲν ξέρω, ὄνειρο ἦταν ἡ φάντασμα. Μὰ μοῦ φαίνεται πῶς δὲν κοιμόμουνα.

ΜΑΡΙΑ. Εἶχες τὰ μάτια σου κλειστὰ.

ΑΝΔΡΕΑΣ. Ναί, μὰ μοῦ φαίνεται πῶς δὲν κοιμόμουνα. Συλλογίζομουνα τὸν Γεράρδο, τὸν Σιλδέστρο, ποῦ κατοικεῖ κάτω ἀπὸ τὸ δάσος, τὸ γέρο Ἰερώνυμο, τοὺς δύο Ρούμπ καὶ ὄλους ποῦ πῆγαν στὸ ψάρεμα μὲ τὸν ἀδελφὸ μας. ἴσως νὰ μὲ πήρε ὁ ὕπνος, δὲν ξέρω. Μὰ ὄχι, δὲν εἶναι δυνατόν, εἶδα τὸν Ὠκεανὸ ἔτσι καλὰ, ὅπως τὸν βλέπω τώρα, καὶ στὸν Ὠκεανὸ ἔξαφνα, ἐκεῖ πρὸς τὸ βορεινὸ μέρος ἕνα καράβι, ὀλοσκέπαστο ἀπὸ χιόνια καὶ παγωμένο. Τὸ κατάρτωμα, τὰ κατάρτια, τὰ ξάρτια καὶ τὰ πανιά— ἦταν ὄλα χιόνια καὶ πάγη, φοβερὰ κάτασπρα.

ΠΑΠΑΣ. Κι' αὐτὸ σ' ἐτρόμαξε ἔτσι ; Πετάχθηκες σὸν νὰ σὲ ζεμάτησαν.

ΜΑΡΙΑ. Καὶ ἴσως ἔτσι χλωμός. Μὰ καὶ τώρα ἀκόμα εἶσαι χλωμός.

ΑΝΔΡΕΑΣ. Γιατί εἶδα κάτι, ποῦ δὲν μπορῶ νὰ τὸ καταλάβω. Γύρω σ' αὐτὸ τὸ καράβι, ἦταν ὁ Ὠκεανὸς σὸν μιὰ ἀτέλειωτη ἄσπρη ἔρημος γεμάτη πάγη, ὕστερα ἄρχισε τὸ νερὸ καὶ πλησίαζε ἐδῶ, σ' ἑμᾶς, ὡς τὸ περιγιάλι, ὅπως εἶνε πραγματικῶς. Ἐξαφνα ἀπὸ τὸ κατάρτωμα κατέβηκαν δύο ἄνθρωποι καὶ πατώντας στὰ χιόνια καὶ στὰ πάγη ἐρχόνταν ἐδῶ στὸ περιγιάλι. Τοὺς ἔβλεπα, γενόντανε μεγαλύτεροι, μὰ δὲν μποροῦσα νὰ τοὺς γνωρίσω. Ἐξαφνα ἐκεῖ ποῦ τελείωναν τὰ πάγη κι' ἄρχισε τὸ νερὸ, ἕνας ἀπ' αὐτοὺς στάθηκε σὲν ἄκρη τοῦ πάγου, σὸν νὰ φοβότανε νὰ προχωρήσῃ ὁ ἄλλος προχώρησε στὸ νερὸ, σὸν νὰ τᾶτανε στεριά. Μῆπιασε ἔξαφνα τρομάρα καὶ τινάχθηκα ἀπ' τὴ θέση μου, καὶ ἀμέσως τοὺς γνώρισα ἐκεῖνος ποῦ περπατοῦσε στὸν Ὠκεανὸ, ἦταν ὁ Γεράρδος, κι' ἐκεῖνος ποῦ σταμάτησε σὲν ἄκρη τοῦ πάγου, ἦταν... (Κυττάζει τὴ Μαρία μὲ φοβισμένα μάτια καὶ τελειώνει σιγανώτερα) ὁ Κάρλος... (Παύσις).

ΠΑΠΑΣ. Ὄνειρέυθηκες, μὰ τί παράξενο ὄνειρο.

ΑΝΔΡΕΑΣ. Φαίνεται ὄνειρέυθηκα, θεῖτε Ἄνσελμε, μὰ ποτὲ δὲν εἶδα στὸν ὕπνο μου ἔτσι καθαρά. Τὴ στιγμή ποῦ τινάχθηκα, εἶδα τὰ πρόσωπα τοῦ Γεράρδου καὶ τοῦ Κάρλου, ἂν καὶ ἦταν πολὺ μακριὰ, ἔτσι καλὰ, ὅπως βλέπω τὰ δικὰ σας : ἦταν χλωμοὶ... σὸν πεθαμένοι, σὸν πτώματα.

ΜΑΡΙΑ. Παράξενο ὄνειρο... θεῖτε Ἄνσελμε, μ' ἂν δὲν ἦταν ὄνειρο...

ΠΑΠΑΣ. Ἄλλὰ καὶ τί μποροῦσε νάτανε ;

ΜΑΡΙΑ. Δὲν ξέρω, δὲν ξέρω, μὰ φοβοῦμαι, τώρα φοβοῦμαι γι' αὐτοὺς περισσότερο παρὰ πρὶν... Δὲ θέλω νὰ συλλογισθῶ... Ἐδῶ στὸν Ὠκεανὸ γίνονται παράξενα πράματα. Κανεῖς σχεδὸν ἀπὸ τοὺς δικούς μας δὲ χάνεται ἐκεῖ, μακριὰ, χωρὶς νὰ μᾶς δώσῃ εἶδηση. Ἐλείπεις πολὺν καιρὸ, θεῖτε Ἄνσελμε, καὶ τὸ ξέχασες. Εἰδεμὴ, θὰ θυμώσουν πῶς δταν πνίγηκε ὁ παππὸς μας, ποῦ μιὰ φουρτουσιασμένη νύκτα κτύπησε σὲ κάποιο βράχο, ἢ γιὰγιά εἶχε ἔδει ἔξαφνα στὸν Ὠκεανὸ δυὸ χέρια μὲ στρημένα δάκτυλα, ὅπως στοὺς πνιγμένους... Ἡ μακαρίτισσα ἡ μητέρα συχνὰ μοῦ τὸ διηγότανε.

ΑΝΔΡΕΑΣ. Ναί, καὶ δταν ὁ Γιακουμῆς Τσόρμαν χάχθηκε στὸν Ὠκεανὸ, τρεῖς νύκτες κατὰ σειρὰν ἄκουε ἡ μητέρα τὴ φωνὴ του, σὸν ν' ἀναστέναζε κάπου κάτω ἀπ' τὴ γῆ ἀμέσως ἔκαμε λειτουργία γιὰ τὴν ψυχὴ του, γιὰτί τῷ ἔφερε πῶς δὲ θὰ γυρίσῃ. Καὶ δὲ γύρισε, καὶ κανεῖς δὲν ἔμαθε ὡς σήμερα πῶς χάθηκες, ἂν καὶ πέρασαν πιά τρία χρόνια. Ἐγὼ πῆγαιν' ἀκόμα στὸ σχολεῖο !

ΠΑΠΑΣ. (μὲ ἀνησυχία) Ἀλήθεια ἔμεινα πολλὰ χρόνια σὴν Ἄφρική χωρὶς νὰ ἰδῶ τὴν πατρίδα μου... Ὄστε, νομίζετε, πῶς αὐτὸ δὲν εἶνε γιὰ καλὸ ;... Μὰ, ὄχι, ὄχι, ἀνοησίες, μόνον ἀμαθεῖς ἄνθρωποι φαντάζονται ὅτι τοὺς κατέβει. Πόσων χρονῶν ἴσουςα, Μαρία, δταν ἔφυγ' ἀπ' ἐδῶ ; Πόσων χρονῶν εἶσαι τώρα ;

ΜΑΡΙΑ. Ἐίκοσι, θεῖτε.

ΠΑΠΑΣ. Ὄστε τότε ἴσους ἐνὸς χρόνου, πέρασαν ἀπὸ τότε δεκαεπτὰ χρόνια. Ὁ Γεράρδος ἦταν πέντε χρονῶν.

Πολὺ τὸ ἀγαποῦσα αὐτὸ τὸ παιδί, ἦταν πολὺ ἔμμορφο καὶ χαριτωμένο, κι' ἔμοιαζε παρὰ πολὺ τῆς μητέρας μας. Ὁ Ἄνδρας γεννήθηκε μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου. Εἶνε ζωηρὸ παιδί καὶ Κύριος οἶδε τί ὄνειρα βλέπει. Θυμίζει λιγάκι τὸν πατέρα του. Πῶς φαίνεται ποῦ πέρασε πολὺς καιρὸς ἀπὸ τὴν τελευταία φορά ποῦ ἴμουν ἐδῶ ! Τότε δὲν ἴμουν ἔτσι γέρος, ὅπως τώρα, δὲν εἶχα ἀκόμα ἄσπρα μαλλιά. ἴμουν σαράντα δυὸ χρονῶν δταν ἔφειγα γιὰ τὴν Ἄφρική. Καὶ ποῖος εἶν' αὐτὸς ὁ Κάρλος, ποῦ εἶπατε ;

ΑΝΔΡΕΑΣ. Εἶνε φίλος τοῦ Γεράρδου μας, γυιὸς τοῦ γέρου Βαβρζίντσα, ποῦ κατοικεῖ ἀπάνω στὸ βράχο.

ΠΑΠΑΣ. Γυιὸς τοῦ Βαβρζίντσα, ἀπάνω στὸ βράχο ;... Ἄ, ναί, ναί, θυμοῦμαι, εἶχε σημάδι στὸ πρόσωπο ἀπὸ ἀγγλικὸ σπαθί. Ζεῖ ἀκόμη ; Ὄχι, πολὺ γέρος. Ἦταν πολὺ μεγαλύτερος ἀπὸ μένα.

ΑΝΔΡΕΑΣ. Εἶν' ἐπτὰ χρόνια ποῦ πέθανε.

ΜΑΡΙΑ. Θὰ γυρίσῃ ἄραγε ὁ Γεράρδος ; Εἶνε πιά δυὸ ἑβδομάδες ποῦ τὸν καρτεροῦμε τοῦ κάκου... Κι' ἐκεῖνο ποῦ εἶδες δὲν εἶνε γιὰ καλὸ, ὦ, δὲν εἶνε γιὰ καλὸ... (Σκεπάζει τὸ πρόσωπο).

ΠΑΠΑΣ. Μὴ λυπᾶσαι, παιδί μου, μπορεῖ ἀκόμη νὰ τελειώσουν καλὰ. Αὔριο θὰ κάμω λειτουργία γιὰ τὴν καλὴν ἐπιστροφή τοῦ Γεράρδου.

ΜΑΡΙΑ. (μὲ σιγανὴ φωνή). Καὶ τοῦ Κάρλου, θεῖτε...

ΠΑΠΑΣ. Θὰ λειτουργήσω γιὰ ὄλους ποῦ βρίσκονται ἀκόμη στὸν Ὠκεανὸ καὶ πρὸ πάντων γιὰ τὸ Γεράρδο...

ΜΑΡΙΑ. (τό ίδιο). Και τὸν Κάρλο, θεϊσε, παρακαλῶ...
ΠΑΠΑΣ. Καλά. Μὴν ἦταν ἀρραβωνιαστικός σου; Δὲν ξέρω ἀκόμη τίποτε ἀπο τὰ δικὰ σας ἐδῶ. Πρέπει νὰ μοῦ τὰ πῆτε ὅλα. (Παῦσις).

ΑΝΔΡΕΑΣ. Σηκώθηκε ἀέρας...

ΠΑΠΑΣ. Ἐπιασε κρύο, πᾶμε στὸ σπίτι.

ΜΑΡΙΑ. Ω, ὄχι, ἄς μείνουμ' ἐδῶ στὸ ὠκεανό: Ἄς περριμένουμε...

ΠΑΠΑΣ. Καὶ στὸ σπίτι μποροῦμε νὰ περιμένουμε καλά, ὅπως ἐδῶ.

ΜΑΡΙΑ. Ναί, μὰ ἐδῶ εἴμαστε πιὸ κοντά τους...

(Ἐρχεται ἀγνωστος, ναυτικός, μὲ δέμα στοὺς ὤμους, ὡς ἂν περαστικός φαίνεται).

ΑΓΝΩΣΤΟΣ. Καλησπέρα...

ΠΑΠΑΣ. Ὡρα καλή. Ἄπο ποῦ ἔρχεσαι;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ. Ἄπο μακρὰ. Γυρίζω στὸ σπίτι μου.

ΠΑΠΑΣ. Ἄπο τὸ φόρεμά σου βλέπω πῶς εἶσαι ναυτικός, ψαρῆς.

ΑΓΝΩΣΤΟΣ. Ναί, πάτερ, Γυρίζω ἀπ' τὸ φάρμα, ἀπ' τὸ βορεινὸ μέρος.

ΜΑΡΙΑ. Ἄ, ἔτσι; Δὲν εἶδες ἐκεῖ στὸ βορεινὸ μέρος κανένα καράδι;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ. Ποιὸ καράδι, κορίτσι μου;

ΜΑΡΙΑ. Τὸ λένε «Μεσημβρινὸς Σταυρός». Ἦταν στὸ φάρμα τῆς φάλαινας. Δὲν τὸ ἀπαντήσατε;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ. Δὲ θυμάμαι, ἴσως καὶ νὰν τ' ἀπάντησα, μὰ ἦταν τόσα πολλὰ ἐκεῖ... Τώρα πιά ὅλα γύρισαν, ἐκεῖ ἔχει φοβερά πάγη καὶ φορτοῦνες.

ΜΑΡΙΑ. (μὲ ὄρμη) Μὰ ἕνα δὲ γύρισε. Τὸ εἶδες, ναί;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ. (μὲ ἀπορία) Ποῦ τὸ ξέρεις, κορίτσι μου, πῶς τὸ εἶδα. Ἀλήθεια ἕνα δὲ γύρισε. Τὸ εἶδα ἀπὸ μακρὰ, εἶχε στρυμοχθεῖ μὲς στὰ πάγη, πὺς δὲ θὰ βγῆ ὡς τοῦ χρόνου. Μὰ σ' αὐτὸ τὸ διάστημα, τὰ πάγη θὰ τὸ σφίξουν καὶ θὰ τὸ κομματιάσουν. Εἶνε τάχα αὐτὸ τὸ πρῶτο... Κ' εἰμὲς βρεθήκαμε σὲ μεγάλη ἀναμπουμποῦλα...

ΜΑΡΙΑ (μὲ βασανιστικὸ ψιθύρισμα). Ἦταν ὁ «Μεσημβρινὸς Σταυρός»...

ΑΓΝΩΣΤΟΣ. Ἐχω νὰ τραβήξω ἀκόμα πολλὸ δρόμο... Ὁ Θεὸς μαζὶ σας! (Χαιρετᾷ μὲ τὸ κασκέτο του καὶ φεύγει).

ΠΑΠΑΣ. Ὡρα σου καλή.

ΜΑΡΙΑ. Θεϊσε, θεϊσε... Ἦταν ὁ «Μεσημβρινὸς Σταυρός»... Τὸ καράδι τοῦ Γεράρδου.

ΠΑΠΑΣ. Αὐτὸ κανεὶς δὲν τὸ ξέρει, παιδί μου. Ὁ, τι καράδι κι' ἂν ἦταν πρέπει νὰ δεηθοῦμε γιὰ τῆς ψυχῆς τῶν δυστυχισμένων. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ξέρῃ ἂν ἦταν αὐτὸ τὸ καράδι τοῦ ἀδελφοῦ σου. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶπε τί καράδι ἦταν. Εἶμαι βέβαιος πῶς θὰ γυρίσῃ ὁ Γεράρδος. Ἴσως ἢ τρικυμία νὰ τοὺς ἐσπρωξῆ πολλὸ μακρὰ ἀπ' τὴν ξηρά.

ΜΑΡΙΑ. Ἄ, θεϊσε Ἀνσέλμε... δὲ θὰ γυρίσουν, οὔτε ὁ Γεράρδος. οὔτε ὁ καυμένος μου ὁ Κάρλος... (Πρὸς τὸν Ἀνδρέα). Δηλαδή, τὸν εἶδες ποῦ σταμάτησ' ἐκεῖ τὴν ἄκρη τῶν πάγων, ὡς ἂν νὰ φοβόταν νὰ περπατήσῃ στὸ νερὸ γιὰ ν᾿ ἀλλθῆ ἐδῶ, στὸ ἀκρογιάλι;

ΑΝΔΡΕΑΣ. Τὸν Κάρλο; Ναί! Ἐτσι μοῦ φάνηκε.

ΜΑΡΙΑ. Θεϊσε Ἀνσέλμε, ἐκεῖνοι ποῦ πεθαίνουν συχωροῦν;

ΠΑΠΑΣ. Πάντα καὶ τὰ πιὸ μεγάλα μάλιστ' ἀδικήματα. Μὰ γιὰτί βρωτᾶς γι' αὐτό;

ΜΑΡΙΑ. Πολὺ ἀδίκησα τὸν Κάρλο, πολὺ... (Μὲ ψιθύρισμό) Μὲ ἀγαποῦσε, θεϊσε Ἀνσέλμε...

ΠΑΠΑΣ. Ἄ... καὶ ἦταν ἀρραβωνιαστικός σου;

ΜΑΡΙΑ (μὲ ψιθύρισμό) Ναί...

(Παῦσις).

ΠΑΠΑΣ. Καὶ τί συνέβηκε; Μήπως προτιμᾶς νὰ φύγῃ ὁ Ἀνδρέας;

ΜΑΡΙΑ. Ὁ Ἀνδρέας τὰ ξέρει. ὅλα. Μὲ τὸν Κάρλο εἶχαμε δώσει λόγο καὶ τοῦ ὄρκιστηκα πίστη. Ἐφυγε στὸ φάρμα αὐτὸ συνέβηκε πέρσι. Εἶχε πάγει μὲ τὸ Γεράρδο. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα... (κλείει τὰ μάτια).

ΠΑΠΑΣ (θωπευτικά) Δέγ' ἐλεύθερα, παιδί μου... Πέστα ὅλα ἂν μπορῆ αὐτὸ νὰ σὲ λαφρόσῃ... Σὰ νὰ ξεμολογιῆσαι...

ΜΑΡΙΑ (ὑστερ' ἀπ' ἕνα λεπτό) Ἦταν τρέλλα καὶ διαβόλου συνέργεια. Ἀγαποῦσα τὸν Κάρλο, ἔτσι ὅπως τὸν ἀγαπῶ καὶ τώρα, ζωντανὸ ἢ πεθαμένο... Τὸν ἀγαπῶ καὶ ὁμως... ὁ ξὼ ἀπ' ἐδῶ μὲ μπερδέψε... Ἐλεῖπε πολὺν καιρὸ ἀπὸ τὸ σπίτι. Παραστράτησα... Ἐκεῖνος εἶδε πῶς δὲν τὸν ἀγαπῶ, πῶς δὲν τὸν ἀγάπησα ποτέ, πῶς ἤμουν ὡς ἂν παλαβὴ, πῶς τὸν μισοῦσα... ὕστερα... κατετάχθη σὲ ξένο στόλο, καὶ δὲν ξέρω τί ἀπέγινε, δὲν ξέρω... (ὑστερ' ἀπ' ἕνα λεπτό). Ὑστερα... ὁ Γεράρδος μὲ τὸν Κάρλο γύρισαν ἀπ' τὴ δουλιὰ τους... τὰ ὠμολόγησα ὅλα στὸν Κάρλο...

(Παῦσις)

ΠΑΠΑΣ. Δυστυχισμένο παιδί.

ΜΑΡΙΑ. Καλλίτερα νὰ μὲ σκότωνε!.. Μὰ δὲ μοῦ εἶπε τίποτε, παρὰ χλώμιασε σὰ σουδάριο καὶ καρφώθηκε στὴ γῆ... Τί συλλογιζότανε; Δὲν μποροῦσα νὰ μαντέψω καὶ δὲν ξέρω πόσο στεκόμασταν ὁ ἕνας ἀντίκρου στὸν ἄλλο, χωρὶς νὰ κινηθοῦμε ἀπ' τὴ θέση μας. Λεπτὰ, ὥρες ἢ ὀλόκληρους αἰῶνες... Χωρὶς νὰ μοῦ πῆ λέξῃ ἔφυγε. Ὁταν ὁ Γεράρδος ἦλθε τὸ βράδυ στὸ σπίτι, κατάλαβα πῶς ὅλα τὰ ξέρει: ἦταν θανάσιμα θλιμένος κι' ἀπόφευγε νὰ μὲ δῇ στὰ μάτια, δὲ μὲ ῥώτησε ὁμως γιὰ τίποτε, οὔτε μοῦκανε παρατήρηση... Φαίνεται, ὁ Κάρλος θὰ τοῦ τ' ἀπαγόρευσε... Τὸ πρῶτ' ὁ Κάρλος χάθηκε κάπου κ' ἐλεῖπε πολλοὺς μῆνες. Ποῦ ἦταν; Δὲν ξέρω. Φοβοῦμαι νὰ συλλογισθῶ πῶς εἶχε φύγει γιὰ νὰ ἐκδικηθῆ. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ Γεράρδος λίγο μοῦ μιλοῦσε καὶ τις περισσότερες φορές γιὰ ξένα πράματα. Ἐξακολουθοῦσε νᾶνε θλιμμένος καὶ μοῦ φαίνόταν πῶς θὰ τρελλαθῶ... Ὁταν ἦλθε ὁ καιρὸς γιὰ νὰ ταξιδι, ὁ Γεράρδος εἰσιμάστηκε, ὅπως πάντα. Τὸ πρῶτ' ὁποῦ ἦταν νὰ φύγῃ τὸ καράδι, ἦρθ' ἔξαφνα ὁ Κάρλος στὸ σπίτι μας. Τὰ πρῶτα του λόγια ἦταν: «Εἶνε καιρὸς πιά, ἀδελφέ, πᾶμε,» καὶ κύτταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ὁ Γεράρδος λιγάκι χλώμιασε χωρὶς νὰ πῆ τίποτε. Ὑστερα ὁ Κάρλος μοῦ εἶπε: «Τὸ βλέπω, Μαρία, πῶς δὲ μ' ἀγαποῦσε,» καὶ βγήκε. Αὐτὰ ἦταν τὰ μόνα λόγια ποῦ μοῦ εἶπε. Ἦθελα νὰ τοῦ πῶ κατὶ, μὰ τὰ γόνατά μου εἶχαν κοπεῖ, τὰ μάτια μου θόλωσαν... Ὁταν ἦλθα στὸν ἑαυτό μου, ὁ Κάρλος εἶχε φύγει πιά. Ὁ Γεράρδος κρατοῦσε τὸ κεφάλι μου στὰ γονατά του. Μ' ἀγα-

ποῦσε παρὰ πολὺ, ὁ καυμένος ὁ ἀδελφός μου. Μὲ σήκωσε κοντά του, κόλλησε τὰ χεῖλη του στὸ μέτωπό μου καὶ ψιθύρισε: «Ἀκριβή μου, φτωχὴ μου Μαρία». Τίποτε περισσότερο δὲν μποροῦσε νὰ πῆ, ὡς ἂν νὰ τοῦ ἐσφιγγε κατὶ τὸ λαιμὸ κι' ἀπ' τὰ μάτια τοῦ ἔπεσαν στὸ πρόσωπό μου δυὸ χονδρὰ δάκρυα. (Διακόπτεται, κρατώντας τὸ κλάμμα ποῦ τὴν πνίγει).

ΠΑΠΑΣ. Δυστυχισμένο παιδί!

ΜΑΡΙΑ. (ὑστερ' ἀπ' ἕνα λεπτό). Ὑστερα μὲ ἀπομάκρυνε γιὰ νὰ φύγῃ... Ὅλα πιά ἦταν ἑτοιμα στὴ βάρκα, ποῦ θὰ τοὺς πῆγαινε στὸ καράδι... Ἐγὼ τοῦ εἶχα εἰσιμάσει ὅλα, ὅπως πάντα... Ἀπ' τὴν πόρτα μοῦ χαμογέλασε λυπητερά, μοῦστεῖλε μὲ τὸ χέρι ἕνα φιλὶ καὶ μοῦ εἶπε: «ἔχε γειά». Ἐπεσα στὸ σκαμνὶ ἀποκαμωμένη... Ὁταν ἔτρεξα ἔξω, εἶχαν φύγει πιά καὶ οἱ δύο μὲ τὴ βάρκα γιὰ τὸ καράδι. Ὁ Γεράρδος μὲ χαιρέτησε ἄλλη μιὰ φορά μὲ τὸ καπέλλο, ὁ Κάρλος ὁμως καθόταν στὸ τιμόνι μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι στὸ στήθος καὶ κύτταζε τὸ νερό... Ἐφυγαν...

(Παῦσις)

ΠΑΠΑΣ. Ἄν χάθηναν, ποῦ ὁ θεὸς νὰ μὴν τὸ δώση, ἄς δεηθοῦμε γιὰ τὴν ψυχὴ τους. (Διαβάζει σιγὰ δέηση καὶ ὁ Ἀνδρέας τὴν ξαναλέγει)... Ἀνάπαυσον, Κύριε, τὰς ψυχὰς τῶν δούλων σου καὶ κατὰταξον αὐτοὺς ἐν παραδείσῳ. Ἀμήν.

(Παῦσις. Σκοτεινιάζει).

ΑΝΔΡΕΑΣ. Σύννεφα σκέπασαν τὸν οὐρανὸ. Ἀέρας σηκώνεται.

ΜΑΡΙΑ. Καὶ νὰ συλλογιέται κανεὶς πῶς κείτονται ἐκεῖ νεκροί, ἀνάμεσα στὰ πάγη, στὸν ὠκεανό... Δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ ὑποφέρουν... Ἐξέρω, παρεκάλεισαν τὸ Θεὸ νὰ πεθάνουν... δὲν μποροῦσαν νὰ ζήσουν μὲ τὴ ντροπὴ μου καὶ μὲ τὸν πόνο στὴν ψυχὴ... Πόσο μ' ἀγαποῦσαν. Ὁ Γεράρδος μὲ συχώρησε σὰ νὰ αἰσθάνονταν, πῶς ἂν δὲ μὲ συχωροῦσε τώρα, δὲ θὰ μὲ συχωροῦσε ποτέ... Μὰ ὁ Κάρλος, ὁ Κάρλος... Θεϊσε, ἂν πέθανε ὀργισμένος μαζὶ μου, θᾶλλθῃ τώρα νὰ ἐκδικηθῆ... Εἶχα ὀρκισθεῖ νὰ τοῦ μείνω πιστὴ, ὀρκιστηκα στὰ κόκκαλα τῶν γονέων μας, στὸ αἷμα τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ στὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς μου...

ΠΑΠΑΣ. Φοβερός ὄρκος.

ΜΑΡΙΑ. Ἐκεῖνος δὲν τὸν ζήτησε' ἐγὼ μόνη τὸν ἔδωκα... Τώρα ἔχει δικαιώματα ἐπάνω μου ἢ κόλαση... κ' ἐκεῖνος... Θεϊσε, τρομάζω...

ΠΑΠΑΣ. Ἦσυχασε, παιδί μου...

ΜΑΡΙΑ (ποῦ νευρικά). Γιατί λοιπόν, ἢ ψυχὴ τοῦ Γεράρδου ἔρχόταν ἐδῶ, καὶ ἢ ψυχὴ τοῦ Κάρλου ἔμειν' ἐκεῖ, στὴν ἄκρη τῶν πάγων; Γιατί ὁ Γεράρδος μὲ συχώρησε, μὰ ὁ Κάρλος ὄχι... Ὁ Γεράρδος ἔρχόταν ἐδῶ νὰ μᾶς ἀποχαιρετήσῃ, νὰ μᾶς δῇ γιὰ τελευταία φορά, ἀπ' ἐκεῖ ἀπ' τὸν ὠκεανό... Μὰ ὁ Κάρλος... Θεϊσε, θεϊσε Ἀνσέλμε, τρέμω.

ΠΑΠΑΣ. Τί εἶν' αὐτὰ ποῦ λές, παιδί μου... Κι' ὁ ἀδελφός σου καὶ ὁ Κάρλος ἴσως ζοῦνε, καὶ βεβαίωτατα ζοῦν. Θὰ γυρίσουν καὶ ὁ Κάρλος θὰ σὲ συχωρέσῃ, κι' ὅλα θὰ πᾶνε καλά! Θὰ τὸν πείσω νὰ σὲ συχωρέσῃ καὶ θὰ τὸ δῆς. Μὴ φοβάσαι.

ΜΑΡΙΑ. Ἄ!

ΠΑΠΑΣ. Τί εἶνε; Τί τρέχει;

ΜΑΡΙΑ. (μὲ τὰ χέρια πρὸς τὸν ὠκεανό, σχεδὸν ἀναίσθητη). Ἐκεῖ, βλέπετε;... (Μακρὺ παρυσιάζεται ἕνα καράβι-φάντασμα μὲ ἄσπρα ἀπ' τὰ χιόνια καὶ τὰ πάγη κατάρτια καὶ πανιά. Ὁ Παπᾶς καὶ ὁ Ἀνδρέας δὲν τὸ βλέπουν). Τὸ Τὸ καράβι! Τὸ καράβι! Ὁ «Μεσημβρινὸς Σταυρός!»

ΑΝΔΡΕΑΣ (μὲ φρίκη). Μαρία!

ΠΑΠΑΣ. Ποῦ; Τί; Τί λές; Μαρία, ἡσύχασε...

ΜΑΡΙΑ. Θεέ μου! Θεέ μου! Ἐτσι μ' ἀγαποῦσαν! Γιατί δὲ θέλεις νὰ μὲ συγχωρέσῃς ὡς τὸν ἀδελφὸ μου; Γιατί δὲ θέλεις νᾶλλθῃς ἐδῶ στὴν ἐκκλησία μας ὡς ἂν αὐτόν; Κάρλε! Κάρλε!... Εἶμαι δική σου! Ω!... (Πέφτει ἀναίσθητη).

ΑΝΔΡΕΑΣ. (γονατίζει μπροστά τῆς). Μαρία!

ΠΑΠΑΣ. Ἄς τὴν πᾶμε στὸ σπίτι. (Τὸ καράβι-φάντασμα χάνεται).

Μεταφραστὴς Κ. Σ. ΚΟΚΟΛΗΣ

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Μὴ μὲ προσμένεις πιά νᾶρθῶ στὸ βουερὸ ἀκρογιάλι τὴν ἀμμουδιά νὰ πάρουμε, νὰ φτάσουμε ὡς τὸ μῶλο. στὴν καταχνιά τῆς θάλασσας καὶ στὴν ἀνεμοζάλῃ σὰ ροδосуγνεφο σκορᾶ, σβύνει τὸ εἶναι μου ὅλο

Κάποια φωτιὰ ὄνειρεύομαι γιὰ τὸ σθηστό μας τζάνι νᾶστράφτει μὲς στὴ σκοτεινιά τῆς σάλας τῆς κλεισμένης, νὰ κρούει τὸ παραθύρι μας ὁ ἀέρας, τὸ νεράκι κ' ἐσὺ δειλὴ κι' ἀμίλητη στὸ πλάι μου νὰ μένεις.

Νὰ λὲς σ' αὐτὴ σου τὴ σιωπὴ ὅσα ποτὲ δὲν εἶπες στὴς ἀνοιξιάτικες αὐγές, στὰ θερινὰ τὰ βράδια: νᾶνιστοράς στὸ βλέμμα σου χαρὲς μαζὶ καὶ λύπες, πόθους, παλμούς, ὄνειρα, φιλιά, ἀγκαλιὰς καὶ χάδια.

Κ' ἔτσι στὴν κορυὰ τῆ σκοτεινιά τῆς νύχτας τοῦ χειμῶνα μὲς στὸνεῖρο θᾶγγίξουμε μιὰν ἀνοιξὴ χαμένη, ποῦ δταν τὴν ἔφερνε σ' ἐμᾶς μακριάθε μι' ἀλυκόνα στὸ δρόμο τῆς κουράστηκε καὶ πέφτει πεθαμένη...

ΧΑΜΕΝΗ ΑΓΑΠΗ

"Εχουμ' αἰώνια τὸ χαμένο. (H. Ibsen)

"Ἄν ἄλλοτε μ' ἀγάπησες κι' ἂν πιά δὲ μάγαπᾶς, Μὲς στὴν καρδιά μου ἢ ἀγάπη μου πάντοτε ἢ ἴδια μένει, Μ' ἀρκεῖ στὴ θλίψη νᾶγαπῶ τῆς βαρυχειμωνιάς, Μι' ἀνοιξὴ περασμένη.

Καὶ τώρα μάταια ἂν ποθῶ τὰ θεῖα σου φιλιά, Τὴν ἀγκαλιὰ σου ἂν ἔχασα κι' ἂν νοσταλγός σου μῆνω, Σ' αὐτὸ τὸν κόσμο πάντοτε —λικρὴ παρηγοριά— Μᾶς μένει τὸ χαμένο...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΠΑΡΑΜΥΘΟΛΟΓΑ

Ο ΓΚΙΩΝΗΣ Κ' Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ

Με τὸ πρῶτο ξάνοιγμα τοῦ καλοῦ καιροῦ ἀπὸ τὸ βαρὺ χειμῶνα, ἔφτασε κι' ὁ Γκιώνης νύχτα στὸ χωριό. Πῆγε ἴσια καὶ κάθισε στὴ λεύκα, ποὺ ἦτανε στὴ μέση τοῦ χωριοῦ, μετὰ τὴ μεγάλη βρῦση ἀπὸ κάτου. Ἡ Γκιώνα ὄμως, ἡ γυναῖκα του, ἔπιασε τὴ μυγδαλιὰ στὸ γειτονικὸ περιβόλι, κάπου ἐκεῖ κοντά.

— Παράξενο μὲ τοῦτα τὰ πουλιά! εἶπε ἡ Κουρούνα, ποὺ ξυπνοῦσε κείνη τὴ στιγμή μὲ τὸν ἄντρα τῆς στὴ γειτονικὴ αὐλὴ. Κάθονται σὲ δέντρα χωριστά, κι' ἀπὸ κεῖ λένε ὅτι ἔχουνε νὰ ποῦνε! Μὰ μαλλώνουνε, μὰ λένε λόγια τρυφερά; Πρέπει ὅλα ὁ κόσμος νὰ τὰ μάθῃ! Παράξενο μὲ τοῦτα τὰ πουλιά!

— Γκιώνη, Γκιώνη! φώναξε ἡ γυναῖκα του ἀπ' τὴ μυγδαλιὰ. Τ' ἀκοῦς τί λένε κάποιοι; Δίκιο ἔχουνε! Αὐτοῦ πέρα ποὺ θρόνιαστηκε στὴ λεύκα, δὲν εἶσαι καλά! Μέσο τὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ, μονάχος! Κ' ὕστερα μοῦ λές ἐμένα, τί καλὸ πράμα ἢ μοναξιά. Καὶ δὲν ἔρχεσαι στὴ μυγδαλιὰ μου. Ναί, μ' ἀφίνεις μόνη, μόνη! Ἄκουσες τί λέω; Γκιώνη, αἶ Γκιώνη!

— Ἄκουσα, καί μὲν! Ἄφησέ με! Καλὰ εἶμαι δὼ ποῦ βρισκομαι στὴ λεύκα. Στὰ ψηλά βουνά, ποῦ θὰ πᾶμε ἀργότερα, δὲν ἔχει λεῦκες, μήτε μυγδαλιές. Κάθισε σὺ στὴ μυγδαλιὰ σου!

— Καλὰ, κάθουμαι! ἄχ, τέτοιον ἄντρα ποῦχω γ'ὼ! Καὶ τώρα τί θὰ κάνουμε; Αἶ, Γκιώνη, λέγε τί θὰ κάνουμε;

— Μὰ, θὰ κάνουμε συντροφιά καὶ θὰ μιλάμε κάποτε.

— Τί συντροφιά περιφημῆ! Ἄπ' τὴ μυγδαλιὰ ὡς τὴ λεύκα! Μά... καὶ τί θὰ λέμε;

— Νά, θὰ κράζουμε πῶς ἦρθε ἡ ἀνοιξὴ!

— Κανένας δὲ θὰ μᾶς πιστέψῃ! Κάνει κρύο ἀκόμα. Γκιώνη, Γκιώνη! Ξέρεις τί λέω γ'ὼ;

— Λέγε, τί λές, ν' ἀκούσω. Μίλα δυνατώτερα!

— Λέω νὰ πᾶμε στὸ παρακατινὸ χωριό. Ἐκεῖ ἔχει πειὸ μεγάλη γλύκα. Ἄκουσες, Γκιώνη; Θὰ μὲ βραχνιάσῃς ἐδώερα ποῦ μ' ἔφερες!

— Ἄκουσε, Γκιώνα! Ἐγὼ θὰ μείνω δῶ! Ἐρχεται ἡ ἀνοιξὴ. Μ' ἀρέσει ἡ λεύκα μὲ τὴ βρῦση. Θὰ πίνω καὶ νερό.

— Γκιώνη, Γκιώνη! Ἡ λεύκα εἶνε γυμνὴ καὶ θὰ σὲ δοῦνε τὸ πρωτὶ. Θὰ πάθῃς!

— Δὲ θὰ πάθω τίποτα! Μὴ φοβάσαι, Γκιώνα! Κ' ἔχει ἕνα φεγγάρι ἀπόψε. Πρόσεξε σὺ, Γκιώνα! Θὰ σὲ δοῦνε αὐτοῦ στὴ μυγδαλιὰ. Νά, ἡ Κουρούνα στάθηκε στὰ κεραμίδια, καὶ μιλεῖ στὸν ἄντρα τῆς. Γιὰ σένα λέει!

— Ἄς λέῃ! Δὲν ἔχω γ'ὼ σκοπὸ νὰ μὲνῶ δῶ ποῦ μ' ἔφερες. Γκιώνη, ποιά ἦταν ἡ συμφωνία μας; Αἶ, Γκιώνη;

— Ποιά ἦτανε, Γκιώνα; Αἶ, ποιά ἦτανε;

— Νύχτα νὰ φτάνουμε, νύχτα νὰ φεύγουμε. Νὰ λέμε ἡν ἀνοιξὴ καὶ νὰ παίρνομε φτερό. Μπρὸς ἀπ' αὐτὴ πάντα νὰ πηγαίνουμε. Ἡ ἀνοιξὴ ποτὲ δὲ θὰ μᾶς περάσῃ. Ὁχι, δὲ θὰ μᾶς περάσῃ! Ὁχι, ἔχουμε νὰ ποῦμε θὰ τὸ

λέμε, καὶ θὰ φεύγουμε. Θὰ μᾶς ἀκοῦνε, καὶ δὲ θὰ μᾶς βλέπουνε!

— Ἐχεις δίκιο, Γκιώνα! Ἡ νύχτα δικὴ μας, κ' ἡ μέρα τῶν ἄλλωνῶν πουλιῶν. Ἐχεις δίκιο, Γκιώνα!

— Ἄκουσε, Γκιώνη, Γκιώνη!

— Τί εἶνε πάλι, Γκιώνα; Τί εἶνε πάλι;

— Ἄκουσες ἕνας χωριανὸς τί λέει; «Καλῶς μᾶς ἦρθε ὁ Γκιώνης! Θάχουμε πρώϊμη ἀνοιξὴ!».

— Καλὰ τὸ λέει! Πές το κ' ἐσύ, Γκιώνα! «Θάχουμε πρώϊμη ἀνοιξὴ, θάχουμε πρώϊμη ἀνοιξὴ!». Πές το κ' ἐσύ, Γκιώνα!

— Τὸ λέω, τὸ λέω, Γκιώνη! Μὰ νὰ ποῦ τ' ἄκουσε κ' ἡ μυγδαλιὰ καὶ ξύπνησε. «Θάχουμε πρώϊμη ἀνοιξὴ!», τὸ λέει κ' ἡ μυγδαλιὰ.

— Τί ἄλλο λέει, Γκιώνα; Τί ἄλλο λέει ἡ μυγδαλιὰ;

— Λέει, νὰ ξυπνήσῃς καὶ τὴ λεύκα. Πές τῆς πῶς θάχουμε πρώϊμη ἀνοιξὴ!

— «Θάχουμε πρώϊμη ἀνοιξὴ!» Τῆς τόπα, μὰ δὲ μὲ πιστεύει. Νυστάζει, λέει, ἀκόμα. Ἡ ἀνοιξὴ θ' ἀργήσῃ, λέει!

— Μὴν τὴν ἀκοῦς, Γκιώνη, μὴν τὴν ἀκοῦς τὴ λεύκα! Ἐμεῖς θὰ τὸ φωνάζουμε σ' ὅλο τὸ χωριό. Αὐτὸ θὰ μᾶς πιστέψῃ..

— Θάχουμε πρώϊμη ἀνοιξὴ! Θάχουμε πρώϊμη ἀνοιξὴ! Τὸ χωριὸ πιστεύει τὸ Γκιώνη καὶ τὴ Γκιώνα, κ' ἦτανε χαρούμενο. Μὲ τὸν ἥλιο, τὰ κορίτσια ἦρθαν καὶ πήρανε νερό καὶ χαιρετίσανε τὸ Γκιώνη στὸ κλαρί, ποῦκραζε ἀκόμα ἐνῶ ἦτανε μέρα παιά. Ὑστερα, ἀφοῦ φύγανε τὰ κορίτσια, κατέβηκε στὴ βρῦση ὁ Γκιώνης γιὰ νὰ πιῇ νερό, χαρούμενος κι αὐτὸς, ὅπως ἦτανε καὶ τὰ κορίτσια. Ἐκεῖνη τὴ στιγμή δὲν ἔβανε φόβο μέσο τὸ νοῦ του. Μήτε ὅσα τοῦπε ἡ Γκιώνα συλλογίστηκε.

Μά, νὰ κ' ἕνα παιδί ἀρπάζει ἕνα λιθάρι, καὶ τραβάει μιὰ τοῦ Γκιώνη στὴ φτερούγα καὶ τοῦ τὴ σπάζει. Τὸν πῆρε ὕστερα τὸ Γκιώνη καὶ τὸν ἔκλεισε σ' ἕνα κλουβί.

— Ἄπὸ κεῖ θὰ κλαδῆ τὴν ἀνοιξὴ! εἶπε τὸ παιδί.

Μὰ ποῦ, ὁ Γκιώνης νὰ τραγουδῆ τὴν ἀνοιξὴ! Τὴ μέρα σώπαινε, μὲ τὴ φτερούγα κρεμασμένη. Τὴ νύχτα ὅλο χτυπιώτανε μέσο τὸ κλουβί. Ἡθελε νὰ φύγῃ ὁ Γκιώνης, καὶ νὰ πᾶ νὰ βρῆ τὴ Γκιώνα του, μὰ νὰ μνηνύσῃ πειὰ τὴν ἀνοιξὴ δὲν εἶχε καρδιά.

Ἡ Γκιώνα ἀπὸ τὴ μυγδαλιὰ ὅλο φώναζε, ὅλο ἔκραζε τὸ Γκιώνη. Αὐτὸς οὔτε νὰ φάῃ, οὔτε νὰ πιῇ νερό, οὔτε καὶ στὴ Γκιώνα του ν' ἀποκριθῇ. Κ' ἦρθε ἕνα βράδυ, ποῦ δὲν ἄκουσε οὔτε τῆς Γκιώνας τὴ φωνή. Καὶ τὸ πρωτὶ τονέ βρήκανε ξερὸ μέσο τὸ κλουβί τὸ Γκιώνη.

Κ' ἡ Γκιώνα εἶχε χαθῆ. Κ' ἡ ἀνοιξὴ ἀργήσῃ κείνη τὴ χρονιά νάρθῃ. Κ' ἡ κουρούνα εἶχε νὰ λέῃ μὲ τὸν ἄντρα τῆς καὶ νὰ μὴ σώνῃ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

Στις 15 Μαΐου θὰ εἶναι ἐτοιμὴ ἡ νέα ποιητικὴ Συλλογὴ τοῦ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΣΠΑΤΑΛΑ

«ΚΑΘΩΣ ΑΛΛΑΖΟΥΝ ΟΙ ΕΠΟΧΕΣ»,

Ἐκδομένη ἀπ' τὸν ἐκδοτικὸ συνεταιρισμὸ «Βωμός».

Κομψὸς τόμος σὲ καλὸ χαρτὶ καὶ μὲ τὸ σκίτσο τοῦ ποιητῆ. Θὰ σταλθῇ συστημένο σ' ὄσους μᾶς στείλλουν 3 δραχ.

"ΒΩΜΟΣ",

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΑΘΗΝΑ

Βγαίνει στήν 1η καὶ 15 κάθε μῆνα
Ἰδιοκτησία δμωνύμου ἐκδοτικὸ συνεταιρισμοῦ.
Διευθυντὲς στήν ἕλη Σπύρος Μόσχος καὶ Γιάννης Ἰβρᾶκης.
Γράμματα, συνδρομῆς καὶ ὅτι ἄλλο στέ κ. Σπύρο Μόσχο Πικελίου 28.
Συνδρομὴ προπληρωτέα Ἐσωτερικοῦ καὶ Ἐξωτερικοῦ δέκα δραχ. τὸ χρόνο Ἐξάμηνη 6 δε.

LE PLUS JOLI RÊVE

Συνά, τὶς γόησσες τὶς βραδιῆς ποῦ ὅμια χαλιὰ στρωμένες Οἱ γλῶσες, βελούδα πράσινα, προσμένουν νὰ περάσῃ Μονάχος ὁ Ἐνδυμῖνας κι' ἀπλώνουν λαγγυμένους Οἱ σκιῆς ποῦ μὲ τὸ φῶς γλυκὰ τὴ χτίση ἔχουν μοιράσει,

Σκέω μπροστὰ στὸ ἔρμο σου τὸ σπιτί—τὰ πεζούλια Ἐπὶ τοῦ χειμῶνα τὶς βροχὲς χλωριάζουν νοιερὰ—
Κι' ὡς τὸ φεγγάρι γέρνει καὶ λαμπραίνει ὅλο ἡ πουλὶα Καὶ μόλις λάμπουν πέρασε τ' ἀκοίμητα νερὰ

Μέσα στὰ στήθη μου ἡ ψυχὴ γιὰ προσκεφάλι βαίνει Τὴν τρυφεροῦλα μου καρδιά κι' ὡς ἀλαφριοκοιμοῦνται Σκεπὲς μὲ τῶν θυμήσεων τὸ πέπλο ποῦ ἀνυφαίνει Ἡ ὥρα, γέρνουν σ' ὄνειρο μαζί κ' οἱ δύο... θυμοῦνται...

Κάθε βραδιὰ στὴ φαντασί, στὴ θλίψη μου πιστό Μὲ τύχαινε καὶ ῥόμουνα κάτω ἀπ' τὸ παραθύρι Τὸ ἀηδονολήμα σου τὸ γλυκὸ ν' ἀφιγκραστοῦ Στὸ ἴδιο πεζοῦλι ἀφίνοντας τὴν κεφαλὴ νὰ γύρει.

Μονάχη ἦσουν στὴν κάμαρα καὶ λείπαν οἱ δικοὶ σου Ἡ μοναξιά, τὸ λίγο φῶς φοβίζαν τὴν καρδιά σου Συντρόφισσαν ἐγύρεβες τὴ λίγη μουσικὴ σου Καὶ γέμιζε τὴν κάμαρα φίλες ἢ μελωδιὰ σου.

Κι' ὅπως ἀπόψε μονάχος γυρέβω μὲς στὸ νοῦ μου Νὰ βρῶ ταστέρια ποῦ ἔκρυπεν ἡ τέφρα τοῦρανοῦ μου, Ἐτοίμο στὸ πιάνο σου ἄμαθῃ συργιάνιζες τὰ χέρια Τὶς σκόρπιες νότες γιὰ νὰ βρεῖς καὶ νὰν τίς κάνεις ταίρια.

Μπρὸς στὸ κλειστὸ παράθυρο στέκουμαι ἀκόμα τώρα Καὶ μέσασθε φαντάζουμαι σὰν κατὶ φῶς ν' ἀσπρίζει, Μπρὸς στὸ ἴδιο πιάνο κἀθεταὶ ὀπτασία, λές, ἀσπροφόρα, Ποῦσαι γλυκειὰ μου! καὶ σκοπὸ νοσταλγικὸν ἀρχίζει.

Τώρα, κάτω ἀπ' τὰ δάχτυλα μονάχες πᾶνε οἱ νότες Κι' ὡς ἀπ' τὰ βᾶθη τοῦ καιροῦ μοῦ ἠχοῦνε μὲς στ' αὐτὶ Πάλι οἱ παλιοὶ οἱ ἀντίλαλοι μὲ τίς χαρὲς τὶς πρώτες Μὲ τὸ τραγοῦδι σου ποῦ λέει Quands nous étions petits!.

ΝΙΚΟΣ Γ. ΛΑΓΔΗΣ

ΛΟΓΟΥ ΠΕΡΑΣΑΝ ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ

Ἄπο τὴν ἐποχὴ τῶν ἀπαίσιων εὐαγγελικῶν, ποῦ ἡ συκοφαντία καὶ ἡ πλάνη ὄργιασαν ἐνάντια στὴ λογοτεχνικὴ ἀναγέννηση, συνέβηκε κάτι παράξενο, μὰ καὶ τρομερὸ γιὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξη στήν Ἑλλάδα.

Ἐνῶ, δηλαδὴ, ἡ λογοτεχνία δάκερη ἐγίνετο πιὸ σύχρονη καὶ πιὸ ἐσήμωσε στὴν πραγματικότητα, ἐνῶ ἀγκάλιαζε γιὰ ὄργανό τῆς τὴ λαϊκὴ γλῶσσα καὶ μὲ προσπάθεια νὰ δημιουργήσῃ νέα ζωὴ, ἐκεῖ ποῦ ἡ νεκροθάλασσα τοῦ σχολαστικισμοῦ ἔτρεφε τὰ γλυτσιάρικα μοῦσκα καὶ τὴ σαπίλα, τὸ ἔθνος δάκερο ἀπόστρεψε τὸ πρόσωπό του ἀπὸ κείνη, θεωρώντας τοὺς ἀντιπρόσωπούς τῆς γιὰ πούλημένους σὲ ξένα συμφέροντα, γιὰ ἐχτροὺς τῆς Φυλῆς, γιὰ δολοφόρους τοῦ μεγαλείου τῆς.

Κ' ἐτσι συνέβηκε τὸ παραδοξότατο αὐτὸ φαινόμενο, ποῦ, ἐνῶ οἱ λογοτέχνες ὄλοι γιὰ ὄργανό τους ἐδιάλεξαν τὴ λαϊκὴ γλῶσσα, καὶ δὲν ἀπόμεινε κανένας ποῦ νὰ προτιμᾷ τὴν καθαρεύουσα, τὸ ἔθνος δάκερο νὰ μὴ θέλει ὄχι νὰ τοὺς ἀναγνωρίσει, μὰ οὔτε νὰ τοὺς ἀνεχτεῖ κἄν.

Κ' ἐχρειάστηκε νὰ περάσουν εἴκοσι δάκερα χρόνια, κ' ἐχρειάστηκε νὰ γίνουν ἀγῶνες ἀποκαρδιωτικοί, κ' ἐχρειάστηκε νὰ γίνουν θυσίες κ' ἐγκλήματα, ὡς ποῦ νὰ πληθῆσουν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ζωντανῆς γλῶσσας μὲ τὴ νέα γενεά, κ' ἐχρειάστηκε νὰ συμβοῦν γεγονότα γιὰ νὰ φύγει ἀπὸ τὴ συνείδηση τοῦ ἔθνους ἡ συκοφαντία, ὡς ποῦ ν' ἀρχίσει τὸ ἔθνος ν' ἀνέχεται τοὺς δικούς του πνευματικῶ ἀντιπρόσωπους.

Μὰ πῶς ἐσυμβήκανε ὅλα αὐτά, μὰ ποιά ἦταν τὰ αἷτια, ἀφοῦ βέβαια τὰ γεγονότα δὲμποροῦσε νᾶναι τυχαῖα; Ὑποθέτω ὅτι, μέσα σὲ μιὰν ἀπλήν ἐξιστόρηση τῆς ἐξέλιξης τῆς λαϊκῆς γλῶσσας μέσα στὰ ὄρια τῆς λογοτεχνίας, νὰ δίνει καθαρὴ τὴν ἀπάντησή.

Εἶναι γνωστὸ ποῖον ἀντίχτυπον εἶχε στήν κοιμισμένη Ἑλληνικὴ γῆ ἡ δυνατὴ κίνηση ποῦχε ἀπὸ καιρὸ ξεσπάσει στήν Εὐρώπη, ἕ' αἰτίας τοῦ γνωρισμοῦ τῆς μὲ τ' ἀρχαία Ἑλληνικὰ ἔργα. Μία δυνατὴ λατρεία πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, κ' ἕνα συνένομα τοῦ μεγάλου ἐκείνης Πνέματος μὲ τὴ γῆ ποῦχε κατοικήσει ἄλλοτε, ἐκάνανε στήν Εὐρώπη νὰ γεννιέται ὁ πόθος, ὁ ρωμαντικὸς ναί, μὰ πάντα πόθος ἰσχυρὸς γιὰ τὸ ξαναγέννημα τῶν μεγαλείων ἐκείνων στήν ἴδια γῆ, καὶ στήν Ἑλλάδα τὴ σκλαβωμένη, νὰ ξυπναίει κάποια τοῦ περασμένου συνείδηση μὲ τὸν πόθο τῆς ἐλευτεριάς.

Ἦτανε λοιπὸν φυσικὸ οἱ διάφοροι σοφολογιώτατοι νὰ φανταστοῦν δυνατὴ, μαζί μὲ δ,τι ἄλλο, καὶ τὴ γλωσσικὴ ἀποκατάσταση, ὅστε νὰ ξαναζήσῃ ἡ μεγάλη Ἀρχαϊότητα. Καὶ ἀν ἔγινε κάποιος ἀγῶνας, ἦταν ταχτικῆς, πῶς δηλαδὴ ταχύτερα θὰ κατορθωνότανε τὸ ποθοῦμενο, καὶ τέτοιος εἶναι ὁ ἀγῶνας ἀρχαϊστῶν καὶ καθαρευόντων.

Καὶ τὸ ἔθνος δάκερο ξυπνοῦσε ἀπὸ τὸν ὕπνο τῆς δουλείας καὶ τῆς ἀπόλυτης σχεδὸν ἀμάθειας, ἀκούοντας τέτοιες διδασκῆς, γεμίζοντας τὸ κόψιο τοῦ κρανίῳ μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸ τῶν σοφολογιώτατων.

Καὶ τί φυσικώτερο μποροῦσε νὰ υπάρξει; Ὅταν μιὰ πολιτισμένη Εὐρώπη τοὺς ἔδωσε τὴν ἐλευθεριά τους, καὶ τοὺς ἔψαζε μὲ φλογεροὺς ὕμνους, καὶ μεγάλοι ἄντρες ἐθυσίασαν γι' αὐτοὺς τὴ ζωὴ τους, καὶ τέλος ἡ Εὐρώπη ἐχτυπιώτανε μὲ τὴν Τούρκικην Ἀυτοκρατορία γιὰ χάρη τους, μονάχα γιὰτ' ἦταν ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων, ποῖος μποροῦσε νὰ τοὺς πείσει ὅτι ἔπρεπε νὰ προτιμήσουν τὴ δικὴ τους τὴ γλῶσσα καὶ ὄχι ἐκείνη τῶν μεγάλων προγόνων; Ἐπειτα, πῶς νὰ νοιώσουνε τὸ ξαναζωντανέμα τῆς Ἑλλάδας, χωρὶς νὰ ξαναζωντανέψῃ καὶ ἡ γλῶσσα; Κ' ἐπειδῆ

τ' ἄλλο ἦταν ζήτημα ἐσωτερικῆς ἐξέλιξης καὶ τὸ μόνο ποῦ ἐπεφτε ἀμέσως στὴν ἀντίληψη τοὺς ἦταν ἡ γλώσσα, ἐπεριόρισαν τὰ πάντα στὴ γλώσσα, ἀπ' οὗ ἐπὶ γάσε τὸ φριχτὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα, ποῦ ἴσασιν ἐσήμερα δέρνει τὸν ἀμοιρο αὐτὸ τόπο.

Ἔτσι, ἡ τάση πρὸς τὴν ἀρχαιοπρέπεια, ποῦ περιοριζότανε στὴν προσπάθεια νὰ ντύσουν τις ἐννοιας με ἀρχαιότροπο φόρεμα, ἀδιάφορο ἂν οἱ ἐννοιας ἐκεῖνες ἦταν πρωτόγονες, τιποτένιες, νεκρὸς ἀντίλαλος ξεθωριασμένος καὶ σκουλιοφαγωμένος, ἀγωνιζότανε νὰ καταστήσει ἡ μόνη πνευματικὴ ἐκδήλωση στὸ νεοελευθερωμένο τόπο.

Καὶ ἡ λογοτεχνικὴ κίνηση, ποῦ με τὴ συνδρομὴ τῶν Φαναριωτῶν ἐδημιουργήθηκε τότες, ἦταν γέννημα τῆς τάσης ἐκείνης, καὶ ὁ λαὸς, ποῦ χρωστοῦσε στὸ μεγαλεῖο τοῦ Περσμένου τὴν ὑποστήριξη τῆς Εὐρώπης, ἐστρεφε τὰ μάτια καὶ τὴν καρδιά του στοὺς νεοφανέρωτους λογοτέχνες του, ἀδιάφορο ἂν δὲν τοὺς αἰστανότανε. Αὐτοὶ ἐσάρωναν ἕνα κάποιο ἰδανικὸ, ποῦ οἱ περιστάσεις ἐδημιούργησαν γιὰ τὸ νεοσύστατον Ἔθνος, ἰδανικὸ ποῦ τῷθερε δὲ ἐξωτερικὸς ἀντίλαλος, καὶ τὸ Ἔθνος ὁλόκληρο τοὺς ἀγάπησε, τοὺς ὑποστήριξε καὶ ἀκόμα τοὺς ἐδιέδασε καὶ πάντα, τόσο ἀμόρφωτο ποῦ ἦταν, ὠφελήθηκε ἀπὸ αὐτοὺς.

Ἔτσι, οἱ ἀρχαῖστὲς καὶ οἱ καθαρολόγοι λογοτέχνες, — γιὰ τοὺς καθαρὰ γραμματικούς ἐδῶ δὲν ὑπάρχει καμιά θέση, — κατὰ τὴν ὥρα ποῦ ἄρχισε ν' ἀναγεννιέται τὸ Ἔθνος, εἶχαν ὁλόκληρη τὴν ἀγάπη του καὶ τὴν ὑποστήριξή του, ὥστε νὰ ἐργάζονται με κάποιαν ἀνεση καὶ με κάποιαν ἰκανοποίηση. Δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ λαὸς ἐδείξε ἀδιαφορία πρὸς τοὺς πνευματικούς του ἀντιπρόσωπους, ὅσο ἀσήμαντοι καὶ ἂν ἦτανε· ἡ ἀντίληψη αὐτὴ ἐσχηματίστηκε ἀπὸ τὴν τελευταία εἰκοσαετία, μὰ τὰ αἴτια βρίσκονται ἀλλοῦ καὶ οἱ ὑπεύθυνοι εἶναι οἱ λογῆς-λογῆς συκοφάντες. Ὁ λαὸς εἶχε συλλάβει κάποιο ἰδανικὸ, καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς λαϊκῆς γλώσσας χαρακτηρίστηκαν γιὰ προδότες ἐκείνου τοῦ ἰδανικοῦ, καὶ ὁ λαὸς, ποῦ εἶναι πρωτόγονος εἶναι καὶ ἀποκλειστικός, γιὰτὶ βλέπει μ' ἕνα μάτι καὶ πάντα ἐποχικά, παραπλανήθηκε ἀθελά του. Ὡς τόσο, τοὺς καθαρευουσιάνους λογοτέχνες τοὺς ἀγάπησε καὶ τοὺς ὑποστήριξε, πολὺ περισσότερο ἀπὸ τις σημερινὲς ψευτοεπίδειξεις.

Ἔτσι λοιπὸν ἐδῶ καὶ λίγες δεκαετίες, οἱ μόνοι πνευματικοὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ νεογέννητου Ἔθνους, ἔγραφαν σὲ μιὰ καθαρεύουσα, με τάσες πολὺτροπες καὶ κυρίως ἀρχαϊκές.

Σύγχρονα ὅμως ἔφταναν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ Κόσμου οἱ ἀντίλαλοι τοῦ πνεύματος τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ποῦ πλέον ἐνεργητικὸ καὶ φιλελεύθερο, ἐχτυποῦσε τοὺς παλαιούς καὶ ἀποστεομένους ὁργανισμούς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, γιὰ νὰ ἐδημιουργήσει νέους, πὶδ σύχρονους καὶ πὶδ προσαρμοστούς στὲς νέες ἀπαιτήσεις τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Τὸ περασμένο δὲν εἶχε πιά τὴν ἀπόλυτη σημασία, τοῦ διαμφισθητούσε μέρος καὶ τὸ παρών.

Οἱ ἐπαναστατικὲς αὐτὲς τάσες, παράλληλα με τὴν ρωμαντικὴ ἐλληνολατρεία, ἔπαιξαν σημαντικὸ ρόλο στὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τοῦ τόπου. Εἶναι οἱ ἀστικὲς ἰδέες, ποῦ παντοῦ ἐτάραξαν τοὺς φαιουδαρχικούς ἄνθρωπους.

Πρωτάρχισαν ν' ἀνηχοῦνε στὴν Ἑλλάδα με τὴ φωνὴ τοῦ ἐμπνεσμένου Ρήγα τοῦ Φερραίου, καὶ παρουσιάζονται στὴ νομοθεσία τῆς Βλαχίας ποῦ ἔκαμε ὁ ποιητὴς Ἀθανάσιος Χριστόπουλος, νομοθεσία ποῦ ἀναγκάστη νὰ ξαναθεωρήσει πρὸς τὸ φαιουδαρχικότερον ὅ ἴδιος ὁ νομοθέτης, ἀναγκασμένος ἀπὸ τοὺς γαιοκτημόνες Ρουμάνους λίγο ἀργότερα, γιὰτὶ δὲν ἐμπόρεσαν νὰ τὴ διατηρήσουν οἱ χωρικοί. Ὁ σκεπτικισμὸς ποῦ δείχτει ὁ Ἀθ. Χριστόπουλος στὸ βιβλίον του «Πολιτικὰ παράλληλα» ποῦ εἶν' ἐν ἀπ' τὰ σπουδαιότερα βιβλία τοῦ συγγραφέα, ἀπὸ κεῖ ἔχει τὴν ἀρχή του.

Ὡς τόσο ἐκεῖνο ποῦ γιὰ τὸ Χριστόπουλο ἔχει ἐξαιρετικὴ σημασία, εἶναι ἡ προτίμησή του γιὰ τὴ λαϊκὴ γλώσσα ἀπὸ τις τὰ δασκαλικά κατασκευάσματα.

Ἡ ἀναγέννηση τοῦ Κόσμου, μπορεῖ νὰ ὀφείλει στὸ Φρειδερίκο τὸ δεύτερο, περισσότερο ἀπὸ ὅσα κανένας μπορεῖ νὰ φανταστεῖ. Γιὰτὶ, ὁ ἐξαιρετικὸς ἐκεῖνος ἡγεμόνας τῆς Σικελίας, δὲν ἐμεταχειρίστηκε μοναχὰ τυχαία καὶ γιὰ παιγιὶδι ἀπλὰ τὴ λαϊκὴ γλώσσα τοῦ τόπου του, μὰ ἡ παράδοση μᾶς τότε παρουσιάζει γι' ἄθεο ποῦ ἴσως πρέπει νὰ ἐρμηνευτεῖ εἰδωλολάτρη, καὶ ὅτι μεταχειρίστηκε τὸ ἐρωτικὸ τραγοῦδι, καθὼς καὶ γι' ἀρχαιότητα μελετητῆ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους ποῦ δοκίμασαν νὰ γνωρίσουν τὰ ἑλληνικὰ πρότυπα σὲ μετάφρασεσ στὴν Ἰταλία. Ἡ ἀντίθεσή του με τὸν Παιπισμὸ, εἶναι τὸ πρῶτο σπέρμα τῶν ἀργότερα θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπαναστάσεων, καὶ ὁ Δάντες ποῦ ἔγραψε στὴν Ἰταλική, ἦτανε σὰ ν' ἀναγνώριζε τὰ λαϊκὰ δικαιώματα καὶ δὲ εἶναι παρά παπικὸ μαστήγιον τὸ ἀθάνατο ἔργο του. Καὶ τὸ πνεῦμα αὐτό, δυναμωμένο ἀπὸ τὸν Πετράρχα καὶ ἀργότερα ἀπὸ τὸ Βοκάκιο, ἐξακολούθησε νὰ ξετυλίγεται στὴν Ἰταλικὴ γῆ, ἐνῶ σύγχρονα φτερουγώντας σὲ κάθε σημεῖο, ἔφερνε τὰ δυνατό του ἀποτελέσματα, καὶ καθέναν γνωρίζει τὸ Λούθηρον, ποῦ εἶναι ὁ πρόδρομος τῆς Ἀγγλικῆς καὶ ἑπειτα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως.

Ὁ Ἀθ. Χριστόπουλος, ἀφοῦ σπούδαξε σὲ διάφορα κέντρα τῆς Εὐρώπης γιὰτὸς, νομικὸς, κ.τ.π., πήγε καὶ στὴν Ἰταλία. Ἡ ἐποχὴ ποῦ πήγε, ἦταν ἀκριβῶς ἡ ἐποχὴ μιᾶς νέας πνευματικῆς σθησεσ ἐκεῖ πέρα.

Ὁ Ἀθ. Χριστόπουλος ἐκεῖ ἔμαθε τὴ σημασία τῆς λαϊκῆς γλώσσας καὶ ἀπὸ κεῖ ἐπῆρε ἀργότερα καὶ τὰ ποιητικὰ του πρωτότυπα. Τὰ ἀνακρέοντια τοῦ Γαβριὴλ Κιαμπρέρα, εἶναι συγγενικώτατα καὶ στὸ πνεῦμα καὶ στὴ μορφή μ' ἐκεῖνα τοῦ Ἀθ. Χριστόπουλου. Ἄν ὁ Χριστόπουλος ἐσταμάτησε ἐκεῖ, καὶ ἂν ἡ δράση του ἢ ἐπαναστατικὴ δὲν εἶνε μεγάλη, σ' αὐτὸ ἐσυντέλεσε ἀναμφισβήτητα τὸ περιβάλλον ποῦ πέρασε τὴ ζωὴ του, ποῦ σχεδὸν μπορεῖ νὰ ὀνομαστεῖ αὐλικό.

Ἔτσι, τὸ νέο πνεῦμα δὲν ἐπιρρέασε τὸν Ἀθ. Χριστόπουλο βαθειά, ἡ νεοκλασικὴ τάση περισσότερο τὸν ἐθέρω μινε ὡς ἀπὸ γωνο τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων παρά ὡς σύγχρονον ἄνθρωπο καὶ ἡ καλοζώνια τῆς Αὔλης ποῦ ζοῦσε, δίνουνε πολλὴ μαλθακότητα στὸ λογοτεχνικὸ ἔργο τοῦ Χριστόπουλου.

Ὡς τόσο, στὸ ζήτημα τῆς γλώσσας ἐδιέξεν ἐπιμονὴ καὶ πολεμικότητα, καὶ σὰ λογοτέχνης πολὺ ὠφέλησε τοὺς μεταγενέστερους λογοτέχνες, ποῦ ἐκαλλιέργησαν τὴ λαϊκὴ γλώσσα.

Τὸ ἴδιο στὴν Ἰταλία ἐσπούδαξε γιὰτὸς καὶ ὁ Βουλαράς, καὶ ἀπὸ κεῖ ἔφερε στὴν Ἑλλάδα τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴ λαϊκὴ γλώσσα, ποῦ τὴν ἠθελε χωρὶς τὴν περίφημη ἱστορικὴ ὀρθογραφία, ἔτσι καθὼς εἶναι ὡραία σχηματισμένη καὶ ἡ Ἰταλικὴ γλώσσα. Κ' ἐκεῖ στὴν Ἰταλία ὁ Βουλαράς, ἀκουσε τις ἐθνικιστικὲς θεωρεῖες, ποῦ ἀργότερα βρήκαν τὸν ἐνσάρκωτή τους στὸ πρόσωπο τοῦ μεγάλου Ματτινί καὶ μάλιστα τὸν ἐπύρρωσαν τόσο, ὡς ποῦ ν' ἀνακατωθεῖ καὶ σ' ἐπαναστατικὲς μυστικοενέργειες.

Τότες, ἀνάμεσα καθαρευόντων, ἀρχαῖστων καὶ δημοτικιστῶν, ἄρχισε νὰ παρουσιάζονται τὰ σπέρματα τοῦ ἀγῶνα. Κ' ἔτσι, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀναγέννησεσ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, οἱ δύο ἐκεῖνες τάσες, ἐδείξαν ὅτι μιὰν ἡμέρα ἐμελλότανε νὰ συγκρουστοῦνε, πρὶν ἢ μιὰ ὑποχωρήσει γιὰ νὰ κυριαρχήσει ἡ ἄλλη. Ἦτανε τὰ νεφελώματα τῆς σθινόμενης φαιουδαρχίας μ' ἐκεῖνα τῆς νεογενόμενης ἀστοκρα-

τίας, ποῦ ἄρχιζαν τις ἀψιμαχίες.

Τέτοια συμβαίνανε στὴν ἄλλη Ἑλλάδα, με τοὺς Χριστόπουλους καὶ τοὺς Βηλαράδες καὶ με τοὺς Φωτιάδηδες, τοὺς Οἰκονόμους, τοὺς Κοραῖδες, ὡς ποῦ ἐφάνηκε σὲ μιὰ περίοδον ὅτι, τὸ ζήτημα εἶχε κατασταλλάξει με τοὺς Ραγκαβήδες, τοὺς Παπαρηγόπουλους, τοὺς Σούτσους καὶ τοὺς ὀμοίους του. Ἡ κυριαρχία τῆς καθαρεύουσας ἐφαινότανε γιὰ γεγονὸς ξετελεσμένο, ὅταν σὲ μιὰν ἄλλη γωνιά τῆς Ἑλλάδας, ἐγινότανε τὸ ἐναντίον.

Συνέχεια.

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

ΡΕΝΑ

KOMATIA KARTI HOY BPEΘH-KANE TYXAIH, ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ.

L' amour, c'est le goût de la prostitution

Baudelaire

[1o]

Γράφω γιὰ ναθαθυμάμαι. Πολλὸς καιρὸς δὲν πέρασε, μὰ νιώθω μέσα μου μιὰν ἀβυσσο, κάτι ὡς χάος, νὰ με χωρίζη ἀπὸ κείνες τις ἠλιόλουστες ἡμέρες τοῦ καλοκαιριαῦ. Κι ὅταν ἀργότερα ξανάρθη τὸ καλοκαίρι, ὅταν ξανάρθουν καὶ ἄλλες λιόχαρες ἡμέρες, μπορεῖ νὰ μεθύσω ἀπ τὸν ἥλιο, μπορεῖ νὰ ξεχαστῶ σὲ καινούργιες καλοκαιριὰτικες ἀγάπες, ὅμως πάντα θανατριχιάζω στὸ θῆμισμα αὐτῆς τῆς ἡδονῆς, μιᾶς τέτοιας ἡδονῆς... Τώρα, εἶνε οἱ ἀτέλειωτες κρῦες νύχτες τοῦ χειμῶνα. Καὶ με κρατᾶει ἄγρυπνο, τὸ θῆμισμα κάτι φιλιῶν, κάτι ἐρωτικὰ σπασμωδικῶν ἀγκαλιασμάτων—τότεσ — — τοὺς τελευταίους μῆνες τοῦ περασμένου καλοκαιριοῦ — — — Μὰ τώρα βρίσκονται μακρῶν, μακρῶν, στὰ περασμένα. Αὐτὴ τὴ στιγμή ἴσως νὰ δίνη σ' ἄλλους τὸ κορμί της, καὶ τὴ γλῶσσα τῆς ἀγάπης της. Ὅμως στὸ σῶμα μου ἀκόμα νοιώθω κάτι ὡς ῥίγη, τὸ ἀνατρίχιασμα ὁλόκληρου τοῦ κορμοῦ της σ' ἀγκαλιάσματά μου. Εἶτανε γλυκεῖα ἢ ἀγάπη της καὶ ἥρεμη. Κι ὅμως, τὴν ἀνησυχία ἐνιωθα νὰ γεννιέται μέσα μου, καὶ ἕναν πρωτόγνωρο τρόμο, στὰ χάρδια της τὰ ἐρωτικὰ.

[2o]

Ἡ ἀγάπη μας δὲ θάσταξε οὔτε ἕνα μῆνα. Κι ὅμως, τώρα ποῦ μακρῶν κοιτάζω σ' αὐτὸ τὸ περιστατικὸ τῆς ζωῆς μου, θαρρῶ πὼς χρόνια ὁλόκληρα ἔχουνε γιομίσει ἀπ αὐτὴ τὴν ἀγάπη. Ἴσως γιὰτὶ ἡ ἀγάπη μας δὲν εἶτανε παρά μιὰ πηγὴ ὄλο καινούργιας ἡδονῆς. — Κι ὅταν δοκίμασα τὸ πρῶτο σαρκικὸ της φιλί, καὶ ὅταν πρωτόνωσα ὡς τρομαγμένο πουλί τὸ στῆθος της νὰ χτυπάη στὴν ἀγκαλιά μου τοὺς χτύπους τῆς καρδιᾶς της, καὶ ὡστερ' ἀκόμα ὡς πίναμε μεθυσμένοι καὶ οἱ δύο ἀκράτητα ἀπὸ τὸ πτεῖρι τῆς ἡδονῆς, μάντευα καλὰ ὡς νὰ βλέπα καθαρά ἕνα κερμάτι ἀπ τὰ μελλούμενα, πὼς μιὰ τέτοια ἀγάπη δὲ μποροῦσε παρά νὰ τὴ ζηλέψη κάποια κακὴ μοίρα, καὶ πὼς γρήγορα θὰ ἐρχόταν ἡ μεγάλη καταστροφή νὰ μᾶς χωρίση. Γι αὐτὸ κιόλας ὁ καιρὸς τῆς ἀγάπης μας δὲ στάθηκε γιὰ μένα παρά ἡμέρες ἀγωνίας, καὶ νευρικότητας. Καὶ ἑπειτα ἡ ἡδονὴ μὲ νευρικὴ, μιὰν ἀξέχαστη ἡδονὴ...

[3o]

Ἐδῶ θὰ τὴν ὀνομάζω Ρένα. Καὶ με τὴ φαντασία μου θὰ προσπαθῶ νὰ μαζέψω σ' αὐτὸ τὸ ὄνομα ὅλεσ τις θύμησης ποῦ τὸ ἄλλο φέρνει στις ἀισθησές μου. Τὸ ὄνομά της τὸ ἀληθινὸ ἀπὸ ἐγωῖσμ δὲν τὸ ἀναφέρω ἐδῶ, γιὰτὶ θέλω μόνο τὸ βράδυ, ὅτα θάμαι μόνος μου, ὀλομόναχος μεσ στὴν ἡσυχία τῆς κάμαρῆς μου, νὰ τὸ συλλογιέμαι πολλὲς πολλὲς φορές... — Τότες εἶτανε ἢ εὐτυχία, καὶ ὄλη ἡ φύση, ὁ ἀγέρας με τὴ βαρῶν καλοκαιριάτικην εὐωδιά, μᾶς καλοῦσε στὴν ἀγάπη, στὸν ἔρωτα. Κι ὅταν τὴν πρωτοφίλησα, μιὰ νύχτα, δίπλα στὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο, καὶ ἐνιωσα τὰ χεῖλια της τρεμουλιαστά νὰ φέρνουν τὴν ἡδονὴ τοῦ πρώτου αὐτοῦ φιλήματος ; ἔ ναί, τότες ὅλα τὰ ξεχάσα, ὅλα, καὶ γύρω μου δὲν εἶδα μεσ στὴ νύχτα παρά μιὰ λάγνα ἀνατριχιλία ἀγάπης, ποῦ γιόμιζε τὸν ἀγέρα με τὴ μυρουδιά τῆς σάρκας της — τῆς σάρκας της ποῦ περίμενε με λαχτάρα τὴν ὥρα νὰ δοθῆ, ἔτσι, μεσ στὸ σκοτάδι τῆς καλοκαιριάτικης αὐτῆς νύχτας.

[4o]

Πότε τὴν πρωτογνώρισα δὲ θυμάμαι. Οἱ ἡμερομηνίες μεπερδεύονται στὸ μυαλό μου γιὰτὶ θέλω μόνο νὰπολαβαίνω τὴν ἀναπόληση τῶν σκηνοῶν, νὰ ζῶ μεσ στὸ ξαναθύμισμά τους. Κάθε φορὰ θυμάμαι καὶ ἄλλες λέξεις ποῦ εἰπωθήκαν, καὶ ἄλλες λάγνες ματιές. Καὶ συλλογίζουμαι πὼς δὲν τὴν ἀγάπησα ἀρκετά, πὼς δὲν ἤξερα νὰ ἐπωφεληθῶ ὅπως ἔπρεπε... Μὰ εἴμουνα καὶ ἄλλος ἄνθρωπος τότες. Ἐ, φυσικά, εἶταν καὶ καλοκαίρι, οἱ γλυκὲς καλοκαιριάτικες ἡμέρες... Ὅλον τὸν κόσμο τὸν ἀγαποῦσα, με μιὰν ἀγάπη ποῦ μοῦ πλημμύριζε τὴν καρδιά, ἔτσι, δίχως νὰ ξέρω τὸ γιὰτὶ. Τώρα, ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς μισῶ, γιὰτὶ ὅλοι τους εἶνε αἴτιοι, ὅλοι τους, ὅλοι τους... — — Δὲ θὰ μιλήσω ἐδῶ γιὰ τὸ χωρισμὸ μας. Θὰ μιλήσω γιὰ τις πρώτες μας συναντήσεις, τὴν ἀρχὴ τῆς γνωριμιᾶς μας, τότες ποῦ εἴμουνα ὄλο ἐλπίδες καὶ χαρὰ.

Εἶτανε καιρὸς ποῦ τὴν ἔβλεπα, μὰ δὲν τὴν εἶχα ξεχωριστὰ προσέξει. Μάλιστα, δὲν ξέρω γιὰτὶ, μούχεν ἐντυπωθεῖ πὼς εἶταν ἄσκημη, καὶ δὲν τὴν πρόσεχα διόλου ὡς ἐτύχαινε νὰ τὴ συναντήσω στὸ δρόμο — καὶ εἶπα πὼς αὐτὸ συνέβαινε ταχτικά. Δὲν περίμενε ἄλλως τε νὰ τὴ γνωρίσω ποτέ, νὰ συστηθῶ ποτέ μαζί της.

Τὴν ἐγνώρισα ἕνα ἀπόγεμα στοῦ λοχαγοῦ. Νιόπαντροι ὁ λοχαγὸς καὶ ἡ γυναίκα του — ἡ λοχαγίνα, καθὼς τὴ λέγαμε μεταξύ μας γελώντας — δεχόντουσαν ταχτικά κάθε Κυριακὴ. Συχνάζανε ἐκεῖ διάφοροι ἐμπόροι, ὑπάλληλοι, καὶ προπαντὸς μικραξίωματικοὶ με τις γυναῖκες τους. Δὲν πήγαινα — ὅχι γιὰ κανέναν ἄλλο λόγο, μόνε γιὰτὶ πάντοτεσ τύχαινε κάτι νὰ μ' ἐμποδίσει. Κι ὡστόσο, ὅταν μ' ἔβλεπε ἐξω ὁ λοχαγὸς — καὶ οἱ δύο τρεῖς φορές πούτυχε νὰ με δῆ καὶ ἡ λοχαγίνα — δὲν ἔπαυε στὸ τέλος κάθε φράσεσ του ἀπ τὸ νὰ μοῦ ὑπενθυμίζη πὼς τὴν ἐρχόμενη Κυριακὴ θὰ δεχόντουσαν — ἔ, τοὺς φίλους... — καὶ θὰ θυμόταν, ἀληθινὰ ὅμως αὐτὴ τὴν φορὰ, ὅ δὲν πήγαινα... Σκοτονόντουσαν καὶ οἱ δύο τους στὸ νὰ μαζεύουν κόσμο. — Θέλω νὰ βλέπω γύρω μου κόσμο, κόσμο, εὐτυχισμένους ἀνθρώ-

πους — μούλεγε κάποτε ή λοχαγίνα. Καλοί άνθρωποι. Τό λοχαγόν τόν ειχα γνωρίσει σ' ένα φιλικό σπίτι, μιὰ παραμονή πρωτοχρονιάς. Έννοείται, πώς τό ίδιο βράδυ με είχε προσκαλέσει σπίτι του για την ερχόμενη Κυριακή — ξ, μαζεύονται οί φίλοι... — Δέν ειχα κατορθώσει όμως νά πάω — για τούς λόγους πού ξήγησα παραπάνω — πάρεξ δυό ή τρεις φορές.

Έκει λοιπόν εγνωρίσα τή Ρένα. Από κείνο τό απόγευμα δέ θυμάμαι παρά συγχισμένα περιστατικά δώ και κει. Ίσως γιατί είμαι κουρασμένος τό αιστάνομαι πολύ κουρασμένο, νευρικά, τό κεφάλι μου άπ τήν επίμονη άναπόληση. — — —

[5ο]

Η Ρένα ήρθε άργά. Θυμάμαι — κι αυτό εινε ή μόνη ζωηρή θύμηση εκείνου τοῦ απογεματος — πού μουχε κανει έντύπωση ένα άντρίγυνο: ο άντρας, ένας μεσοκόπος έμπορας τής οδοῦ Αιόλου — γνωστό πολύ τόνομά του άπ τις ρεκλάμες — φλυαρούσε ολόενα πολιτικά με μιὰ χοντρή φωνή, και φαινόταν διαρκώς έρεθισμένος άπ τή συζήτηση. Η γυναίκα του, μιὰ λιγνή, άσκημη, — θε μου, τί άσκημη πού ειτανε! — με μιὰ τουαλέτα στενόχωρα ξεζητημένη, καθόταν σε μιὰ γωνιά, στεγνή κι άμίλητη, και με τά μάτια καρφωμένα με θαμασμό πάνω στον άντρα της. Αυτός, ειχε ξεμοναχιάσει τό λοχαγό σε μιὰ γωνιά και τοῦ φλυαρούσε μ' ένα κωμικά σοβαρό κι επίσημο ύφος. Δέν καταδέχονταν νά κοιτάξω κανένα γύρω του, και μονάχα κάθε τόσο, στο τέλος κάποιας ρητορικής φράσης του, γύριζε προς τή γυναίκα του και τής έριχνε μιὰ ματιά θριαμβευτική. Κι έδβαινε τότες άπ τό στόμα αυτηνης — τά χείλια της δέ φαινότουσαν νά κουνιούνται διόλου — μιὰ φιλή, στριγγιά, φωνή: «Μή συχίζεσαι Βασιλάκη... Μήν εξάπτεσαι...» Και ή ματιά της γιόμιζε ευτυχία κι ευγνωμοσύνη πού τήν ειχε κοιτάξει, πούχε τήν καλοσύνη νά γυρίση γι αυτηνε, νά τή θυμηθί μες στη σοβαρή του κουβέντα. Κι αυτός γύριζε γρήγορα προς τό συνομιλητή του νά εξακολουθήση τήν κουβέντα του, σά ντροπιασμένος πούχε παρασυρθεί άπό μιάν αδυναμία τής στιγμής. Κι ή γυναίκα του εξακολουθούσε νά τόν θωράη άφωνα, με ζήλεια, με περηφάνεια, και άγάπη — μιὰ τόσο ταπεινή άγάπη...

Αυτή ή σκηνή μουχει βαθυά έντυπωθει. Γιατι αυτή ή γυναίκα, μ' ελη τήν άστεια άγάπη της πού καθρεφτιζόταν στα μάτια της, αυτή ή κωμικιά γυναίκα, με τήν παρδαλή φορεσιά, δέ μούδινε στα νεύρα. Πολλές φορές, σε πολλά περιστατικά, ετυχε νά φωνάξω μέσα μου με άγανάχτηση: «Ή, αδερφέ, γελοιόποιοῦν τήν άγάπη.» Αυτή τή φορά όμως ένιωσα μιὰ θλίψη νά με κυριεύη, και μιὰ λύπη νά πλημμυρίζη τήν ψυχή μου γι αυτή τή γυναίκα, τή πρόωρα γερασμένη, πού θεοποιούσε έτσι αυτόν τόν γελοίο. — — — Και πιό αδύνατη και σιγανή, άκούγόταν άκόμα ή φωνή της: «Μήν εξάπτεσαι Βασιλάκη... Θα βραχνιάσης...»

Σε μιὰ στιγμή πού ο λοχαγός απολυτρωμένος άπ τόν φλύαρο, πέρασε κοντά μου, τόν άρώτησα για τόνομά τους. — Διέξη. Ο κ. και ή κυρία Διέξη. Αυτός ισχυρίζεται πώς κατάγεται άπό κάποιον ευγενή Βενετό Διέξ...

Ειχε χαμογελάσει λέγοντας αυτά τά λόγια. Και πρόσ- τεσε χαμηλά:

— Ο κόσμος άλλως τε λέει πολλά πράματα γι αυτους...

— Δηλαδή;

Ο λοχαγός έσκυψε σταφτί μου:

— Νά... Λένε πώς ζούν έντελώς σαν ξένοι... Πώς δέν έχουν καμιά συζυγική σχέση μεταξύ τους... Με καταλαβαίνεις... Αυτός μάλιστα, ελο και αποπέρνει τή γυναίκα του... Λένε μάλιστα πώς αιτία ελων αυτών στάθηκε κάποια έρωτική περιπέτεια αυτηνης τά πρώτα χρόνια του γάμου τους... Δέν ειχε δει φαίνεται τά μούτρα της στον καθρέφτη ή κατομοίρα... Αυτός τήν έσυχώρεσε, με άπό τότες — — —

[6ο]

Είπα πώς εκείνο τό απόγευμα τό θυμάμαι τελείως συγχισμένα, σαν κάποιος βέλο πυκνό νά τό σκεπάξη στη μήμη μου — και μόνο μιὰ φιλή φωνούλα επίμονα ξανάρχεται, τόσο πού ο μονότονος ήχος της καταντάει μιὰ άληθινή τυραννία: «Μή συχίζεσαι Βασιλάκη...» — — — Και τότες, παρουσιάζεται ή Ρένα.

Στό αντίκρυσμα των ματιών μας τήν ειδα πού κοκκίνισε. Γύρισε στη λοχαγίνα και τελίωσε κάποια κουβέντα πού θάχε άρχίσει άπ τις σκάλες.

Μου φάνηκε πώς τήν έδλεπα για πρώτη φορά. Και διαφορες ιδέες, περίεργες, λάγνες, πού με στενοχωρούσανε, έρχόντουσαν με δύναμη στο μυαλό μου. Με άγανάχτηση τις έδιωχνα, και κρατούσα τά μάτια μου καρφωμένα μ' ένδιαφέρον στον κ. Διέξη, στη γωνιά. Με οί ιδέες αυτές κυδερνούσαν πια τό νοῦ μου — και τήν ξεγύμνωνα τολημέρα τή Ρένα στη φαντασία μου, κι έδλεπα γιομάτος μιάν ήδονική τρεμούλα ελα ταπόκρυφα τοῦ κορμιού της. Απόφευγα νά τήν κοιτάξω και χαμογελούσα νευρικά: «Δέ βαριέσαι... Κάτι ιδέες, όμως καιμιὰ φορά...»

Τόρα άκόμα πού γράφω, νιώθω κάτι σαν τήν ιδίαν εκείνη αίτηση, νιώθω μιὰ ζέστα άπό αίμα άρρώστου νανθεαίνη στις φλέβες μου. Τήν απολάβαινα τή Ρένα σάγκαλιάσματα τρελά, λάγνα έρωτικά — — — Κείνη τή στιγμή τά μάτια μας άντικριστήκαν. —

Οί κουρτίνες, θυμάμαι, άπέναντι, ειταν άσπρες, κεντητες στο χέρι.

[7ο]

— — — Τής ειχα πει πώς τήν αγαπούσα. Είχα μιλήσει νευρικά, κυριεμένος άπό μιάν ήδονική ταραχή. Αυτή σιωπούσε, κι οί άτονες άχτίδες τοῦ φεγγαριού χρωματίζαν παράξενα τό πρόσωπό της. Δέ συγκινίεμαι άπό τέττια θεάματα, κι ο μαρσέη ή ζωή ειν γιαι τι βρίσκω τήν ήδονή μες στα λάγνα και μεθυσμένα άγκαλιάσματα τής νύχτας, πού φωτίζονται κουρασμένα άπ τό ήλεκτρικό. — — — Όμως, δέν ξέρω... Είχα μεθίσει άπ τήν παρουσία της. Και ή ήρεμία ή γύρου, κι ή βαριά ναπνιά τοῦ καλοκαιριάτικου βραδουοῦ, αυξάνανε τή νευρικότητα πού ένιωθα νά με κυριεύη.

Η Ρένα κρατούσε γυρμένο τό κεφάλι της. Τά μάτια μου ειχαν σταματήσει βέβηλα πάνω στο πουκαμισάκι τό άλαφρό... Κι άνάπνεε βαθυά κι ειρηνικά ή Ρένα... κι είμαστε μόνοι, μόνοι... Έμίλησε... Τι ειπε δέ θυμάμαι; άκρι-

ώς. Όμως έμίλησε κι ένιωσα σά ναπολυτρωνόμου άπόνα βάρος.

— Όχι, μου ειπε. Γιατί νά μιλάμε γι αυτά... Δέ νομί- ζετε πώς κάτι άνωτερο εινε ή φιλία;...

Κι εγώ, ο υποκριτής — με ένιωθα και στα μάτια αυ- τηνης κρυμένη τήν ίδια υποκρισία — απάντησα:

— Ναι... Έχετε βέβαια δικιο... Με δέν πιστεύω νά πιστέψατε...

Και μείναμε εκεί ώρες νά μιλάμε για πράματα ήλιθια, έίχως καιμιά σημασία. Κι όμως ένιωθα τόν πόθο μες στα μάτια της, κι έδλεπα τι κίνησές της πού προσκαλάγανε τό άγκάλιασμα. Κι είμαστε κι οί δυό μας μεθυσμένοι άπό άγάπη, κι ή άρνησή μας αυτή στη λαγνεία ειτανε πηγγή μιās καινούργιας ήδονής, μιās άρρωστημένης ήδονής.

[8ο]

Σηκώθηκα νά φύγω. Με συνώδεψε ως τήν εξόπορτα με τήν ίδια προσποίηση. Έκει σταματήσαμε.

— Καληνύχτα, ειπα. Κι ένιωσα τή φωνή μου νά με προδίνει.

— Καληνύχτα, μου απάντησε. Κι έτρεμε ή φωνή της.

Τής πήρα τό χέρι. Με τότες αυτή εκλεισε με δύναμη τήν πόρτα, κι άκουσα τή φωνή της, άλιώτικη, νικημένη.

— Με δέ βλέπεις... δέ βλέπεις...

Και τό άλλο της τό χέρι έδειχνε τήν κάμαρα πού είχαμε άφίσει, και ολόκληρη ή στάση της, τά μάτια της, ο προ παντός τά μάτια της, προσκαλούσανε... Μέσα... εκεί... κι ο άέρας σά μες εξαναδέχτηκε ειταν ο ίδιος βαρύς και ζεστός...

[9ο]

Κι ύστερα — — —

[10ο]

Τόρα ολαυτά έχουνε περάσει, κι εινε μακριά, μα- κρυά... Μονάχος μου κάθουμαι και συλλογιέμαι κάτι απαλά ζεστές στιγμές, τόρα, μες στις άτέλειωτες νύχτες τοῦ χει- μώνα. — Με εινε και κάτι άλλο πού με νευριάζει: Κάθε πού θέλω νά παρουσιάσω στη φαντασία μου τή γλυκιή μορφή τής Ρένας, επίμονα έρχεται νά τήν σκεπάξη μιάν άλλη μορφή, τό άσκημο πρόσωπο τής κυρίας Διέξη με τό αιδώνιο και γελοίο ψιθύρισμά της: «Μή συχίζεσαι, Βασι- λάκη...» Αυτό πια καταντάει ενοχλητικό, καταντάει μιάν τυραννία, και μ' εκνευρίζει, μ' εκνευρίζει...

Κι όμως δέ μαγαπούσε ή Ρένα, γιατί ειταν άνίκανη νά κιστανθί μιάν άληθινή άγάπη. Οστικόσο άλύπητα έρχεται τοῦ μυαλό μου μιὰ φράση της τόσο γλυκιή, τόσο γλυκιή, και τόσο γεμάτη άγάπη...

Με τόρα τό συλλογίζουμαι: θα τήν ειχε διαβάσει σε κανένα μυθιστόρημα, σίγουρα... Βέβαια έτσι θάνε, θα τήν ειχε διαβάσει και θα τής άρεσε πολύ... Άλλως τε και τό γέροισό της ύστερα, τότες πού — — — Με δέ θέλω νά συλλογιέμαι παρά τόν πρώτο καιρό τής άγάπης μας, μιās άγάπης γιομάτης ήδονή — τέτοιας πού μονάχα σε πολύ παλιές ιστορίες θα μου τύχη ίσως νά ξαναπαντήσω...

Δεκέβρης 17 — 1918

ΙΣΑΝΤΡΟΣ ΑΡΙΣ

ΤΡΙΑ ΜΙΚΡΑ ΕΙΔΥΛΛΙΑ

1.

Τόρα νιώθω πλείρια τή ζωή μου,
Τά χέρια, τά πόδια, τό κορμί μου.

Μες τά στήθια αυτά, μητέρα, νιώθω
Δυνατή καρδιά κι άντρίκιο πόθο.

Με κ' ή χλόη με τή γαλάζια ζώνη,
Σαν τό στάχυ, τί γοργά μεστόνει.

2.

Νά ο Γιωργος. Άπαλά βασιτῆ νιογέννητο ένα άρνάκι.
Τσοπάνη, τό σαλάγισμα σταμάτα το λιγάκι.
Με θλιβερά βελάσματα ή μάννα του ακλουθαί.
Για βάλ' το χάμου, πλάι της τρικλιζοντας νά πάη.

3.

Θολωμένο, άμίλητο' δέν έπιανε
Τό βυζι τοῦ. Ωτίμε ή δυστυχισμένη.
Ένοιωθα μιάν οχεντρα, μητέρα μου,
Γύρω στην καρδιά μου, παγωμένη.

Κ' ήρθε ή χαραυγή. Λαγοκοιμώμουνα.
Τί χρυσό καλό πού μουχε φέρι.
Εύπνησα' ο χαρά' στον κόρφο μου έφαχνε
Τοῦ παιδιοῦ μου τ' άπλερο τό χέρι.

Ν.Ι. ΧΑΝΤΖΑΡΑΣ

ΣΤΟ ΤΡΙΣΤΡΑΤΟ

ΚΟΜΜΑΤΙ ΠΑΡΜΕΝΟ ΑΠΟ ΡΟΜΑΝΤΣΟ

Δέν θέλω τήν άλήθεια όταν γράφω, θέλω
τό ψέμμα γιατι αυτό μου δείχνει τή Ζωή
ώραία.

OSCAR WILDE

Τήν περιμένα στο τέλος τοῦ μεγάλου δρόμου, κει πού
άνοίγοταν ή πεδιάδα με τά λίγα δέντρα στην αρχή κι έπειτα
τά πυκνά και τά δάση πιό κάτω με τά βουνά στο βάθος.
Κι' ήλθε...

— Νάμαι' δέν ήθελα νάλθω... με ήλθα. Δέν ξέρω τί
έχουμε νά πούμε τόρα

— Α! τίποτα τό σοβαρό! Ηθελα νά σās πώ μόνο
πώς φεύγω σε λίγες μέρες.

Τήν ειδα νά χλωμιάζει και αισθάνθηκα τήν ήδονή νά
τὴ παιδέψω λίγο μιὰ και τὴ κρατούσα.

— Μπᾶ!; Για πού;

Η φωνή της ήταν οβυσμένη όσο κι' αν ήθελε νά δό-
σει αδιάφορο τόνο.

— Έκει πού θα πάω όσο και νά θέλουμε δέν θα μπο-
ρούμε νά βλεπόμαστε. Κι' έτσι θα μείνουμε ήσυχoi, και
σείς κι' εγώ... Ηθελα μόνο νά μη τελειώσει έτσι πεζά
αυτή ή ιστορία. Ηθελα νά τής δώσω ένα όμορφο φινάλε.
Γι' αυτό σās έδωσα δώ φαντεβοῦ σ' αυτό τό ρομαντικό

μέρος. Κυττάχτε τί ὄμορφα πούναι· κυττάχτε τὰ βουνά· τί ὄμορφα ! Ἔτσι μοῦρχεται νὰ τρέξω, νὰ πετάξω, καὶ νὰ φτιάσω στὴν κορφή τους κι' ἀπ' ἐκεῖ ν' ἀνοίξω διάπλατα τὰ στήθια μου νὰ γεμήσουν ἀπ' τὸν καθαρὸ ἀέρα, καὶ νὰ καμαρόσω ἔτσι ὅλη τὴ φύση. Τί ὄμορφη ζωὴ ποῦ ξανοίγεται μπρὸς μου ! Οὐτὲ πόνοι πιά οὔτε στενοχώριες. Μπρὸς σὸ ἐξηγνάντεμα μιᾶς τέτοιας ζωῆς ξεχνοιοῦνται ὅλα τὰ περασμένα. Ἐκεῖ ποῦ θὰ πάω θάχει πιὸ ὄμορφα βουνά ἀπ' αὐτά. Θὰ τρέχω σὶς βουνοκορφὲς καὶ μέσ' τὰ δάση καὶ τὸ κορμί μου θὰναι κυριευμένο ἀπ' τὴ δύναμη τῆς ζωῆς ποῦ θὰ ποθεῖ.

Ὁ ἥλιος ἔγερνε στὴ δύση κι' ἐνῶ τῆς ἔδειχνα μιὰ ὄμορφη λουριῖδα ποῦ σχημάτιζε πάνω ἀπ' τὸ βουνό, αὐτὴ ξεκολλουθοῦσε νὰ μὲ κυττάζει στὰ μάτια σὰ συντριμένη.

Μπρὸς στὸν δικό μου ἐγωϊσμό, τὴν ἐνοιωθα νὰ σκύβει καὶ νὰ σβύεται καὶ θάρρεψα γιὰ μιὰ στιγμή πὼς θὰ σωριάζοταν στὰ πόδια μου. Τὸ λιγνὸ τῆς κορμὶ τρεμιόσβυνε μπρὸς μου κι' ἐνοιωθα τὴ ψυχὴ τῆς ματωμένη ἀπ' τὸ νικημένο τῆς ἐγωϊσμοῦ. Καὶ τόσο ὁ δικός μου γίνονταν πιὸ λάγνος καὶ τόσο ἐνοιωθα τὴν ἠδονὴ τῆς ταπεινώσεώς της.

— Ναί, θὰ φύγω· θὰ μείνω πολὺ ἐκεῖ, ἴσως καὶ χρόνια. Ἔτσι αὐτὸ τὸ μέρος εἶναι τὸ τρίστρατο ποῦ θὰ χωρίσουμε γιὰ πάντα, ποῦ τὸ περιμένουμε ἀπὸ καιρὸ νᾶρθαι... καὶ δὲν ἐρχόταν... κι' ἦρθε τώρα.

Σὰ νᾶτανε ἓνα πέπλο ὁ ἐγωϊσμός μου καὶ παραμέρησε γιὰ νὰ φανεῖ ἡ ψυχὴ μου· καὶ μιὰ καὶ φάνηκε, νὰ κι' ὁ ἑαυτός μου ἀπὸ πίσω, κι' ἡ ζωὴ μου πιὸ πίσω κι' ὁ πόνος μου.

Κι' ὁ οἶκτος γιόμισε τὴ ψυχὴ μου κείνη τὴ στιγμή, καὶ μοῦλθε ἡ ἐπιθυμία νὰ τὴ σφίξω στὴν ἀγκαλιά μου ἔτσι ποῦ τὴν ἔβλεπα τρεμάμενη μπρὸς μου, καὶ νὰ τῆς ζητήσω συγγνώμη καὶ νὰ κλάψω. Τῆς ἔμοιαζα καὶ τὸ νοιόθαμε κι' οἱ δύο μας, πὼς ἦταν ὁ ἐγωϊσμός μας ποῦ μᾶς ἔκανε δυστυχισμένους. Καὶ τὸν προβούλαμε πάντα πάνω ἀπ' τὴν ἀγάπη γιὰ νὰ τυραννιόμαστε. Μὰ τώρα ποῦνοιωθα πὼς μπορεῖ νᾶναι κι' ἡ τελευταία φορὰ ποῦ τὴν βλέπω, πὼς σὲ λίγες μέρες θὰ βρισκόμουν μακριά της, χωρισμένοι γιὰ πάντα, δὲν μ' ἄφινε πιά ἡ ἀγάπη νὰ φαίνομαι ὑποκριτὴς μ' ἓνα ψεύτικο ἐγωϊσμό ποῦ ποτὲ δὲν εἶχα. Καὶ θέλησα νὰ σταθῶ καὶ πιὸ ψηλά ἀπ' τὴν ἀγάπη, καὶ νὰ κοροιδέσω τὸν ἑαυτό μου καὶ τὴ ζωὴ μας καὶ νὰ σαρκάσω στὰ Ἰδανικά μας ποῦ σὲ λίγο θὰ σωριάζονταν μπρὸς μας.

— Ἀλήθεια, μπορεῖ ἀπ' ἀνάμεσα νᾶρθῶ πάλι. Μὰ τότε δὲ θὰ γυρέψω νὰ σᾶς δῶ. Πρέπει νὰ τελειώσει αὐτὴ ἡ ἱστορία. Μιὰ καὶ θὰ ξεχαστῆ, γιατί νὰ γυρέψω νὰ τὴ ξαναζωντανεύσω; Ὄχι, θὰ μείνω πολὺ μακριά, θὰ ζήσω ἀλλοιῶς, μ' ἄλλα ἰδανικά, καὶ θὰ ξεχάσω πιά ὀλίγε αὐτὴ τὴν ἀγάπη. Καὶ ἔπειτα ἀπὸ χρόνια, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ χρόνια... ποιὸς ξέρει... γέρος ἐγὼ... γρηᾶ ἐσεῖς, τὰ μαλλιά σας αὐτὰ ἄσπρα καὶ τὸ πρόσωπό σας ῥητηδομένο, ποιὸς ξέρει ἂν δὲν ἀνταμωθοῦμε στὴ ζωὴ. Τότε δὲν θὰ ὑπάρχει πιά φόβος νὰ ἐρωτευθοῦμε καὶ θὰ μπορέσουμε ἄφοβα νᾶντικρυθοῦμε. Τότε θᾶρθω γὰ νὰ σᾶς βρῶ καὶ νὰ σᾶς πῶ : «θυμᾶσθε ; ἤμαστε κάποτε καλοὶ φίλοι κι' ἤχαμε κάποτε ἀγαπηθεῖ». Καὶ σεῖς θὰ μοῦ πεῖτε : «Ναί, εἶχαμε ἀγαπηθεῖ κάποτε, ἤμαστε πολὺ νέοι τότε, κι' ἦταν ὅλα ὄμορφα

κι' εὐκολα». Καὶ θὰ σᾶς πῶ ναί. Καὶ θὰ ξεχάσουμε κι' οἱ δύο μας πὼς περάσαμε μιὰ μεγάλη μπόρα στὴ ζωὴ μας καὶ θὰ θυμόμαστε μόνο τὴν λιακάδα ποῦβγαίνε κάπου κάπου σὰν ἔπαβε λίγο ἡ βροχὴ. Λένε πὼς στοὺς γέρους ἐρχονται τὰ παλῆ ἀισθήματα, τῆς νιότης τους· Θὰ γίνουμε λοιπὸν κι' ἐμεῖς καλοὶ φίλοι ὅπως ἤμαστε καὶ πρῶτα. Δὲν θὰ μπορεῖ πιά νὰ μπεῖ στὴ μέση ἡ ἀγάπη γιὰ νὰ μᾶς χωρίσει, ὅπως τώρα. Θᾶναι πολὺ γέρικες ἡ ψυχὲς μας γιὰ νὰ ξαναγαπήσουν. Ἐπειτα τί ἄστειο ποῦ θᾶταν ἓνας γέρος καὶ μιὰ γρηᾶ νὰ μιλοῦν γιὰ ἔρωτα ! τὸ σκέπτομαι καὶ ξεκαρδιζομαι. Ὄχι, ἡ ἀγάπη θᾶναι πιά μιὰ συμπάθεια καὶ μιὰ τρυφερότητα. Καὶ θὰ μπόροῦμε ἥσυχα πιά νὰ μιλοῦμε γιὰ τὰ περασμένα καὶ νὰ ξεθάβουμε τόσα λησμονημένα ἀπ' τὰ χρόνια. Ὁ,τι τώρα μᾶς κλονίζει, θᾶναι τότε μιὰ γλυκεῖα ἀνάμνηση. Θᾶθελα τὸ πρῶτο μας ῥαντεβοῦ νᾶταν σ' ὄμορφο μέρος· φυσικά δὲν θὰ σᾶς στέλνω γραμματάκια! Ὄχι ὅλα θᾶναι φυσικά κι' ὄμορφα. Καὶ μπορεῖ σὶδὸ κῆπο σας νᾶναι τὸ πρῶτο μας ῥαντεβοῦ... ὕστερα ἀπὸ χρόνια. Θᾶθελα νᾶναι ἄνοιξη... καὶ θᾶθελα ἡ πασχαλιὲς τοῦ κήπου σας νᾶναι ἀνθισμένες, νὰ μοσχομυρίζουν, κι' ὅλα νὰ μιλοῦν γιὰ ἀγάπη καὶ γιὰ ζωὴ. Ἡ γέρικές μας ψυχὲς τότε θὰ ξανοιχτοῦν κομμάτι σὶδὸ φῶς πρὸς τὴν δύναμη τοῦ περιβάλλοντος καὶ ποιὸς ξέρει, μερικὲς ἀναλαμπε τῆς πρώτης μας ἀγάπης, χωρὶς πόρους ὅμως. Τότε ἴσως, κάτω ἀπ' τὰ φυλλώματα, ἴσως ξεγλαστῶ καὶ νομίσω πὼς μπορῶ νὰ βρῶ λίγη παλῆ ἀδόκιμαστη εὐτυχία, καὶ σκύψω πάνω στὰ γέρικά σας χέρια γιὰ νὰ τὰ φιλήσω. Θᾶναι γελοῖο ἀλήθεια, μὰ μπορεῖ καὶ ἔτσι νᾶναι. Καὶ μπορεῖ... ὦ μὰ τὸ σκέπτομαι καὶ γελῶ... καὶ γελῶ... ὁ ἄνδρας σας... ὦ ! μὰ θᾶναι τέλειο, ὑπέροχο...

— Μὰ τί πάθατε ;... γιὰ ποιὸν μιλάτε ;...
— Ὁ ἄνδρας σας... νὰ μὲ δεῖ ποῦ θὰ σᾶς φιλῶ τὸ χέρι... καὶ νὰ σᾶς δεῖ συγκινημένη... Τί ἄστειο ! Θὰ πῆ «Τί ἔπαθε ἡ γρηᾶ μου ; τώρα στὰ γεράματα ἔχουμε τρυφερότητες ;»... Μὰ γιὰ πέστε μου· δὲν εἶναι κομωδία ἡ ἡ ζωὴ μας ;

— Δὲν ξέρω... μπορεῖ καὶ τραγωδία. Μὰ πὼς μπορεῖς καὶ τὰ σκέφτεσαι αὐτά· γιὰ πὲς μου, πὼς μπορεῖς καὶ σαρκάζεις ἔτσι στὰ ἰδανικά μας ;...

— Στὰ ἰδανικά μας ! ; ; ποιά εἶναι τὰ ἰδανικά μας ; ποιά εἶναι ; Ἔτσι τὰ λές, ἔ ; τώρα τὰ σκέφτεσαι ἔτσι ; Μὰ ἂν δὲν εἶχα τὴ δύναμη νὰ σαρκάσω, θᾶπρεπε νὰ πονῶ... κι' ἐγὼ θέλω νὰ ζήσω, ἀκοῦς θέλω νὰ ζήσω, νὰ τὴ χαρῶ τὴ ζωὴ.

— Ἐσὺ νὰ τὴ χαρεῖς... κι' ἐγὼ τί νὰ γείνω ;...

Ἦταν χλωμὴ κι' ἔτρεμε· κι' ἐνοιωθα πὼς τὴ παιδεβα, πὼς τυραννοῦσε καὶ τὸν ἑαυτό μου, καὶ μᾶρεσε αὐτό. Κι' ἐνοιωθα πὼς ὅλ' αὐτὰ ἦταν ψέμα, κι' ἐνοιωθα πὼς τὴν ἀγαποῦσα, ὦ ! πόσο δυνατὰ καὶ πόσο ἀλλόκοτα τὴν ἀγαποῦσα τὴν ὥρα ποῦ τὴ παιδεβα—καὶ πόσο εὐκολα θᾶταν νὰ παρουσιαστῆ πάλι ὁ ἑαυτός μου, ὁ ἀδύνατος ἑαυτός μου ποῦ συγκινεῖται τόσο εὐκολα, ποῦ θᾶριγνε τὸν ἐγωϊσμό καὶ τὴν εἰρωνιά μου, καὶ θὰ μὲ παρουσίαζε τρυφερό, καὶ γεμάτο ἀγάπη. Τότε θὰ τὴν ἀγκάλιαζα, θὰ τὴ φιλοῦσα καὶ θὰ κλαίγαμε μαζί, κοὶ θὰ κλαίγαμε πολὺ γιὰ νὰ συγχωρηθοῦμε ὅτι κακὸ ἔκανε ὁ ἓνας στὸν ἄλλο.

— Καυμένε ! πὼς τὴ χαλνᾶς τὴ ζωὴ σου... Καὶ τὴν ἀγάπη μας...

— Ποιά εἶναι ἡ ἀγάπη μας ;... ἀγαπηθήκαμε ἐμεῖς ; αὐτὸ ἀγάπη τὸ λές ;

— Πὼς νὰ τὸ πῶ ; Τί φταίω ἐγὼ ἂν εἶμ' ἔτσι ; Καὶ τί φταῖς ;...

Περνούσαμε ἀργὰ μέσ' ἀπ' τὰ δέντρα· κι' ἡ ψυχὴς μας ἔχαν γαληνέψει. Ἔτσι ἦταν πάντα ἡ ἀγάπη μας ! μιὰ τριμυρία ποῦ μᾶς τυραννοῦσε, κι' ἔπειτα μιὰ γαλήνη ποῦ μᾶς ἔβρησε σὰ σκοτωμένους, κι' ἡ ἀγάπη δὲν εἶχε πιά θέση μέσα μας. Ὅλα χαλασμένα μέσα μας, κι' ὅλα νεκρωμένα. Κι' ἔπειτα μιὰ πάλη, μιὰ φοβερὴ καὶ σκληρὴ πάλη γιὰ νὰ βροῦμε τὴν ἀγάπη μας καὶ τὸν ἑαυτό μας ποῦ εἶχε ἀλλάξει ἀπ' τὸν ἐγωϊσμό. Κι' ἔπειτα γυρέβαμε νὰ διορθώσουμε τὴν χαλάσαμε, καὶ νᾶγαπηθοῦμε πάλι... καὶ νὰ βροῦμε τὴν παλῆ ὄμορφα. Κι' ἔπειτα πάλι τὰ ἴδια, καὶ τὸ νοιόθαμε πὼς πάντα τὰ ἴδια θὰ γίνονται καὶ δὲν εἶχαμε τὴν δύναμη νὰ ποῦμε «Γιατί νὰ τραβοῦμε ἄσκοπα αὐτὸ τὸ δρόμο ; τί καταλαβαίνουμε ; ἄδικα τυραννιόμαστε· ἄς τραβήξουμε καθένας τὸν δικό του, κι' ἄς ζήσει ὅπως θέλει καὶ μπορεῖ ». Ἡ ἀδὲν θὰ μπορέσουμε νὰ ζήσουμε χωριστά. Εἶναι ἡ Μοῖρα μας ποῦ θὰ τραβᾷ τὸν ἓνα κοντὰ στὸν ἄλλο. Κι' εἶναι ὄμορφη ἡ ἀγάπη μας. Ἄς τραβήξουμε μαζί τὸ δρόμο, κι' ἄς χαροῦμε μαζί τὴ ζωὴ». Μὰ ὁ ἀρωστιάρικος ἐγωϊσμός ποῦ μᾶς εἶχε κυριέψει μᾶς ἔπερνε κάθε θέληση καὶ κάθε δύναμη. Λές καὶ μόνο τὸ πείσμα—ποῖο πείσμα ;—καὶ ἡ κουτοπόνητα κυβερνοῦσε τὴ ζωὴ μας.

Καὶ πότες λέγαμε : «Ἡ ζωὴ μου χωρὶς σένα δὲν θᾶναι τίποτα». Καὶ πότες πάλι : «Ἡ ζωὴ μου μαζί σου θᾶναι μαρτύριο».

Καὶ μέναμε ἀναποφάσιστοι σὶδὸ Τρίστρατο, καὶ ποῦ ἔπρεπε νὰ χωρίσουμε οἱ δρόμοι μας, καὶ δὲν χωρίζαν, γιατί δὲν θέλαμε καὶ δὲν μπορούσαμε, ἡ καὶ ποῦπρεπε ν' ἀποστασιόσουμε νὰ τραβήξουμε μαζί τὸ δρόμο. Κι' ἡ ζωὴ ξανοιγόταν μπρὸς μας ὄμορφη καὶ χαρωπὴ, καὶ μεῖς τὴ βλέπαμε πότες πιὸ ὄμορφη καὶ πιὸ χαρωπὴ, καὶ πότες θλιβερὴ καὶ ἄσκημη σὰ στρίγγλα.

Κι' ἐνοιώθαμε πὼς ἤμαστε νέοι καὶ πὼς χάνουμε ἄδικα τὰς μέρες μας, τὶς πιὸ ὄμορφες μέρες τῆς ζωῆς μας. Κ' ἤμαστε δυὸ ἀδύναμες ψυχὲς ποῦ μᾶς ἔπερνε ἡ δύναμη τῶν περασμένων μαζί, καὶ δὲν ξέραμε τί θὰ γίνη, καὶ δὲν ξέραμε τίποτε...

...Ὅπως περπατοῦσαμε σκυφτὰ μέσ' τὰ δέντρα, γύρησε ἀφηνικά καὶ μοῦπε.

— Θᾶθελες νᾶσαν ἐσὺ ὁ ἄνδρας μου ;

— Μὰ ἀφοῦ δὲ θὰ γίνη ποτὲ αὐτό !.. γιατί ῥωτᾶς ;...

— Πρωτῶ... ἔτσι· θᾶθελες ;..

— Ναί, θᾶθελα· μὰ ἔπειτα θὰ τὸ μετάνιωνα καὶ θὰ τυραννιόμαστε κι' οἱ δύο... Γι' αὐτὸ δὲ θέλω.

— Εἴν' ἀλήθεια πὼς δὲν σὲ νοιόθω. Μὰ οὔτε ἐγὼ νοιόθω τὸν ἑαυτό μου. Ἀπὸ τότε ποῦ σοῦλα πὼς δὲν εἶμαι βέβαιη γιὰ τίποτα, ξεκολουθῶ νὰ μὴ εἶμαι... καὶ δὲν ξέρω πόσο θὰ βαστάξῃ αὐτό. Ὅμως γιατί νὰ μοῦ μιλᾶς ἔτσι ;...

— Πὼς σοῦ μιλῶ ;

— Νά, γιατί δὲ θᾶθελες νᾶσουν ἄντρας μου ;...

... Μὰ μὴ νομίζεις πὼς θᾶθελα νᾶμουν κι' ἐγὼ γυναῖκα σου !...—κι' ἐδῶ ὁ τόνος τῆς φωνῆς τῆς μεγάλωσε κι' ὁ ψευτοεγωϊσμός της ἐλάμψε.— «Α ! Α ! θᾶταν πολὺ!... Ὅμως, εἶναι τόσο ὄρατο νὰ τὸ φαντάζομαι...

— Ναί καὶ μένα εἶναι ὄρατο νὰ τὸ φαντάζομαι, ὁμως μόνο νὰ τὸ φαντάζομαι.

— Θᾶθελες λοιπὸν νὰ μὲ δῆς ἄλλουνοῦ γυναῖκα ;

Κι' ὅπως ρωτοῦσε, νόμισα πὼς εἶχα ἀπέναντί μου ἓνα παραπονιάρικο παιδί.

— Οὔτ' αὐτό· θὰ μούκανε κακό.

— Μὰ τότε τί θέλεις ; Δὲν ξέρεις τότε τί θέλεις ;

— Ξέρεις... τὸ ζήτημα τοῦ γάμου εἶναι πολὺ λεπτὸ ζήτημα γιὰ μένα. Ἐγὼ ὅλα τὰ ὄρατα πράγματα μ' ἀρέσει νὰ τὰ φαντάζομαι. Ἐσὺ θέλεις νὰ τὰ ζεῖς καὶ νὰ τὰ χαίρεσαι. Κι' ἐγὼ θαρρῶ πὼς χάνουν ἔτσι τὴν ὄμορφιά τους. Βλέπεις δὲν ταιριάζουμε. Σὺ πρέπει νὰ πάρης ἓναν ἄνδρα ποῦ νὰ σ' ἀγαπᾷ λίγο· λίγη συμπάθεια καὶ λίγη ἐχτίμηση φτάνουν γιὰ νὰ ζήσετε καλά. Ἐπειτα τᾶλλα ἐρχονται μόνο τους· θὰ κάνετε παιδιά καὶ μὲ τὰ καθήκοντα τοῦ σπιτιοῦ θὰ τὰ ξεχάσεις ὅλα τᾶλλα... καὶ μένα. Ἐγὼ δὲν θᾶμαν ἕκονος νὰ ἐκπληρώσω συζυγικά καθήκοντα. Θὰ νομίζα οἱ χαλνᾶω κάποια χίμαιρα... καὶ ξέρεις τίς κυνηγῶ πολὺ ἐγὼ τίς χίμαιρες. Ἐπειτα τὰ παιδιά τὰ συχαίνουμε. Δὲν θέλω κρῖκους καὶ χαλκάδες στὴ ζωὴ μου. Κι' ἀφοῦ τίποτα δὲν θὰ μᾶς συνδέσει, ὕστερα ἀπὸ ἓνα-δυὸ χρόνια θὰ βαρυνόμεστε νὰ ζοῦμε μαζί. Καὶ τότε θᾶταν χειρότερα. Βλέπεις δὲν ταιριάζουμε.

— Δὲν τὸ ξέρεις.

— Μπορεῖ· ὁμως γιατί νὰ μιλάμε γι' αὐτά ; Σὲ λίγες μέρες φεύγω.

— Ναί, τόχα κι' ὅλας ξεχάσει. Φαντάζεσαι λοιπὸν πὼς κατορθώσες νὰ τελειώσει ὄμορφα αὐτὴ ἡ ἱστορία ;

— Κι' ὁμως πρέπει νὰ τελειώσει.

— Μὰ τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸ τὸ πρέπει ποῦ κυβερνᾷ τὴ Μοῖρα μας ; Καὶ τί θὰ μπορέσει νὰ μᾶς κάνει νὰ ξεχαστοῦμε ;

— Θὰ ξεχαστοῦμε· ὅλα θὰ ξεχαστοῦνε· κι' ἡ καρδιές μας θᾶναι ἥσυχες σὰ νὰ μὴ συνέβηκε τίποτα, καὶ θᾶναι γαλήνιες κι' εἰκοιμες γιὰ καινούργιες συγκινήσεις καὶ γιὰ καινούργιες ἀγάπες. Πρέπει νὰ τελειώσει αὐτὸ γιατί πρέπει νὰ ζήσουμε... καθένας σὶδὸ δρόμο του.

— Κι' ὄλη αὐτὴ ἡ ἀγάπη, κι' ὅλος αὐτὸς ὁ πόνος ;...

— Δὲν ἦταν τίποτα... νομίζαμε πὼς ἦτανε.

Τῶνοιωθα πὼς δὲν ἤμουνα γιὰ τίποτα βέβαιος ἀπ' ὅσα ἔλεγα· μὰ ἔπρεπε ἔτσι νὰ μιλήσω, μ' ἀδιαφορία, τόσο ποῦ ὁ ἴδιος νόμισα πὼς ἔτσι ἦτανε σβυσμένα πιά ὅλα καὶ ξεχασμένα σὰ νὰ μὴ συνέβηκε τίποτα... τίποτα... Κι' ὅταν φτιάσαμε σὶδὸ μέρος ποῦχαμε ξεκινήσει, γύρησα κι' εἶδα τὸ δρόμο ποῦχαμε κάνει. Μέσ' τὸ σούρουπο μοῦ φάνηκε μακρὺς καὶ μεπεδεμένος. Εἶδα καὶ τὸ δρόμο ποῦ ξανοίγονταν μπρὸς μας καὶ δὲν μπορούσα νὰ διακρίνω ὡς ποῦ φτάνει καὶ ποῦ τραβᾷ τὰ δέντρα τῆς δειτροστοιχίας νόμισα πὼς τᾶβλεπα νὰ πέφτουν τῶνα πάνω στᾶλλο καὶ νὰ μοῦ τὸν κρύβουν.

— Ἐδῶ νὰ χωριστοῦμε, μοῦπε· Μιὰ καὶ σὲ λίγες μέ-

ρες θὰ χωριστοῦμε γιὰ πάντα, γιατί νὰ ἐκτεθόμαστε στὸν κόσμο... χωρὶς λόγο.

— Ναί, ὁ κόσμος μποροῦσε νὰ πῆ πολλά πράγματα... χωρὶς λόγο.

“Ὅταν πείρα τὸ χέρι της μεσ’ τὸ δικό μου τῶνοιωσα παγωμένο. “Ἄν ἔλεγα τίποτα, μπορεῖ νὰ ριχίζαμε τὶς τρυφερότητες πάλι, τοὺς θυμούς, τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια ποῦ εἶχα τόσο πιὰ βαρεθεῖ.

Νόμησα πῶς θὰ τέλειωναν ἐδῶ ὅλα καὶ τῶνοιωθα ὅλα ἥσυχα καὶ συνηθισμένα.

Οὔτε εἶχα πιὰ συναίσθηση τί γίνεται γύρω μου καὶ οὔτε ἔνοιωθα στὴ ψυχὴ μου τίποτα.

Εἶχε σκοτεινιάσει πιὰ. Κι’ ὅταν γύρησα νὰ τὴ δῶ ποῦ κατέβαινε τὴ δεντροστοιχία δὲν μποροῦσα νὰ τὴ διακρίνω καλά. Μοῦ φάνηκε πῶς εἶχε γίνει ἕνα μὲ τὰ δέντρα.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΟΣΧΟΣ

ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΡΙΟ

Στὸ ἀρθράκι ποῦ ἐπιτίθεται μὲ ὕφος ἄπρεπο στοὺς νέους τοῦ «Βωμοῦ» καὶ ποῦ κάποιο περιοδικὸ φιλοτιμήθηκε νὰ φιλοξενήσῃ στὴς στήλες του δὲν ὑπάρχει λόγος ν’ ἀπαντήσουμε γιατί ἔχουμε καλὰ τὰ αἰτία τῆς λύσσης του.

Δὲν εἶναι βέβαια καθόλου εὐχάριστο σ’ ἕνα περιοδικὸ ποῦ αὐτοκαλέστηκε ὄργανο τῶν νέων νὰ βλέπει τοὺς νέους ἄλλοῦ συγκεντρωμένους καὶ τὸ ἀληθινὸ ὄργανο τους τὸ «Βωμὸ» νὰ ἔχη τὴν ὑποστήριξη κι’ ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ κι’ ἀπ’ τοὺς λογοτέχνες.

Τὸ μόνο ποῦ μᾶς ἔκανε νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸ ἀρθράκι αὐτὸ εἶναι γιατί ἀνακατεύει δυὸ ὀνόματα ποῦ μᾶς εἶναι πολὺ σεβαστά. Γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ δὲν ἐκφέραμε ποτὲ καμιὰ ἐπιφύλαξη, οὔτε ἤμαστε σὲ θέση νὰ τὸ κάνουμε. Τὸν Βουτυρᾶ τὸν ἐκτιμοῦμε, τὸ ξέρουμε κι’ ἐμεῖς κι’ αὐτὸς καὶ δὲ μᾶς μέλλει ἂν δὲν τὸ ξέρουν οἱ διάφοροι ὑπερκριτικοί. Αὐτοὶ πάντα κυττάζουν νὰ διαστρεβλῶνουν τὰ πράγματα!

Ἐπαναλαμβάνομε ἄλλη μιὰ φορά, πῶς ὁ «Βωμὸς» ἔχει γιὰ τὴν Τέχνη ἀρχὲς ἐντελῶς φιλελεύθερες. Δὲν εἶναι δηλαδὴ ἀρχηγὸς μιᾶς φιλολογικῆς κλίμας ποῦ αὐτοθαυμάζεται κι’ αὐτοπαινιέται ἀποκλείοντας κάθε ταλέντο ἢ κάθε γνώμη ποῦ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο του ἢ τῆς ἀρχῆς του. Καὶ τὸ δεῖξουμε αὐτὸ ἀρκετὲς φορὲς ὡς τὰ τώρα, δημοσιεύοντας συχνὰ δυὸ ἀντίθετες γνώμες καὶ στὸ ἴδιο μάλιστα καμιὰ φορά φύλλο. Τὸ ξαναλέμε ὡς τόσο ἐδῶ πέρα γιὰ κείνους τοῦ δὲ θέλουν ἢ καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ δοῦν καὶ νὰ τὸ καταλάβουν στρεβλωμένοι καθὼς ἦταν ἀπ’ τῆς ἴδιας τους φανλοκριτικῆς ἀρχῆς.

Ἡ εὐγενικιά πάλη ιῆς γνώμης τοῦ ἐνὸς πρὸς τὴ γνώμη τοῦ ἄλλου — ὄχι ἢ πάλη μὲ τὰ μπιστούνια ποῦ συνειθίζουν νὰ κάνουν οἱ . . . κριτὲς μας — νομίζουμε πῶς πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερη στὴν Τέχνη!

Ὁ κ. Πῶπ στὴν τελευταία του διάλεξη γιὰ τὴν «Πολιτεία» τοῦ Πλάτωνα, βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ ξαναπῆ τὴ γνώμη του γιὰ τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία προσθέτοντας εἰρωνικά, ὅτι λυπάται γιατί δὲν μπορεῖ κατὶ νὰ πῆ καὶ γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα γιατί τότες λέει δὲν ὑπῆρχε. Μὲ τῆς λέξεις ὁμως αὐτὲς ὁ κ. Πῶπ δίνει χωρὶς νὰ τὸ σκεφτῆ τὸ μεγαλύτερο ἐπιχείρημα ποῦ ἔχει ἢ δημοτικὴ μας γλῶσσα στὸν ἀγῶνα της γιὰ τὴν ἐπικράτηση. Γιατί γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχει τότε γλωσσικὸ ζήτημα, θὰ πῆ πῶς ἢ γλῶσσα ποῦ γράφονταν ἦταν ἢ ἴδια μ’ αὐτὴ ποῦ μιλοῦσαν. Θὰ πῆ ἀκόμα πῶς εὐτυχῶς γιὰ τοὺς ἀρχαίους μας πρόγονους δὲν ὑπῆρχε ἀνάμεσα τους οὐτ’ ἕνας Μιστριώτης ποῦ νὰ λέει ὅτι ἔπρεπε νὰ γράφουν σὰν τὸ Θουκυδίδη ἢ

σὰν τὸν Ὅμηρο, μὰ πῶς ὅλοι ἀκολουθοῦσαν τὴν ἐξέλιξη τῆς γλῶσσας.

«... Ἄς μὴν προσπαθοῦμε νὰ γυρίσουμε πίσω στοὺς αἰῶνες ποῦ πέρασαν, λέει ὁ Chateaubriand, γιατί δὲν ἔχουν πιὰ τίποτα ἀπ’ τὴν ἀληθινὴ μας φύση!»

Τὸ κομμάτι «Στὸ τρίτορατο» ποῦ δημοσιεύουμε εἶναι ἀπὸ τὸ ρομάντζο τοῦ κ. Σπ. Μόσχου ποῦ ἔγραψε τώρα τελευταία. Ἄποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ τέτοια κομμάτια ποῦ τὸ καθένα σχηματίζει καὶ ξεχωριστὸ ἐπεισόδιο τοῦ ἔργου, μὰ ὅλα μαζί τὰ ἐνώνει ἢ πλοκίει καὶ ἡ ἰδέα ποῦ ξετυλίγεται ἀπὸ κομμάτι σὲ κομμάτι καὶ σχηματίζει τὸ σύνολο. Δὲν θὰ δημοσιεῖται στὸ «Βωμὸ» μὰ ἴσως βγῆ ἀργότερα σὲ βιβλίο.

Ἡ ὑπογραφή Ἰωάννης Ἀρισ τοῦ διηγήματος Ρένα, εἶναι τὸ ψευδώνυμο ποῦ πῆρε γιὰ λόγους ἀνώτερος ἀπ’ τὴ θέλησή του, συνεργάτης μας ποῦ εὐκολα ἀπ’ τὸ ὕφος του ἐννοεῖ κανεὶς ποῖος εἶναι ἀπ’ ἐδῶ κι’ ἐμπρὸς εἶσι θὰ ὑπογράψει τὰ ἔργα του.

Ἐπίσης τὸ Νίκος Λαϊδης εἶναι συγκοπή τοῦ Νικολαΐδης. Ἐγγεῖνε αὐτὸ γιὰ νὰ μὴ γίνεαι σύγχυση μὲ τὸν διηγηματογράφον μας κ. Νικολαΐδη.

Στὸ ἐρχόμενο φύλλο θ’ ἀρχίσουμε τὴ δημοσίευσιν διηγήματος τοῦ Βουτυρᾶ. Θᾶξουμε ἐπίσης διήγημα τοῦ Γ. Βλαχογιάννη, πρόφα τοῦ Ἀντώνη Γιαλούρη, ποιήματα καὶ σκίτσο τοῦ Λάμπρου Πορφύρα, καὶ τὴ μετάφραση τοῦ διηγήματος τοῦ Γκέιγερσταμ «Ἡ κόρη τῆς κυρᾶ Λένας».

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

(Πέτρος Ἀλήτης)

Ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια μᾶς ἀνηγγέλθηκε ἡ θλιβερὴ εἰδησις τοῦ θανάτου τοῦ Πέτρου Ἀλήτη. Ὁ Πέτρος Ἀλήτης εἶναι κυρίως γνωστὸς ἀπὸ μιὰ μεγάλη του κριτικὴ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Δημοσθένη Βουτυρᾶ, ἔργου τοῦ ὁποῦ ἦταν θαυμαστὴς περισσότερο ἀπὸ ὃ, τι φαίνεται ἀπ’ αὐτὴ τὴ κριτικὴ. Ὁ Ἀλήτης ἔχει δημοσιεῖσιν διηγήματα καὶ ἀφίνει ρομάντζα ἀνέκδοτα. Τὰ κοινωνικὰ προβλήματα τοῦ εἶχαν κινήσῃ ἀκόμη τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τοῦ χωριστοῦμε ὠραῖες σελίδες ἀπάνω σ’ αὐτά, ποῦ ὅταν ἔλθουν σὲ γῶσι τοῦ κοινοῦ, δὲν θὰ περάσουν βεβαίως ἀπαρτήρητες. Περισσότερο ὁμως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ὁ Ἀλήτης ἦταν ποιητής. Τὰ ποιήματά του βρισκονται σκορπισμένα στὰ αλυσιπιακὰ περιοδικὰ, «Ἐβδομάς», «Προπέλαια» καὶ «Φοίνικα». Χρειαζονται ἐκδόσεις τῶν ἔργων καὶ κριτικὲς ἀπάνω στὸ ἔργο τοῦ Ἀλήτη. Αὐτὸ εἶναι καθήκον πλέον τῶν Ἀλεξανδρινῶν νέων, νὰ τὸ κάμουν. Ὁ Ἀλήτης πέθανε σὲ ἡλικία, μόλις, 21 ἐτῶν.

Γ. ΒΡΙΣΙΜ.

ΛΑΧΕΙΟΝ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

Ἡ ΤΡΙΤΗ κλήρωσις τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος, θὰ γίνῃ τὴν Κυριακὴν 28 Ἰουλίου (11 Αὐγούστου) 1919.

Σύνολον κερδῶν δραχμ. 300,000
Μέγα κέρδος > 80,000